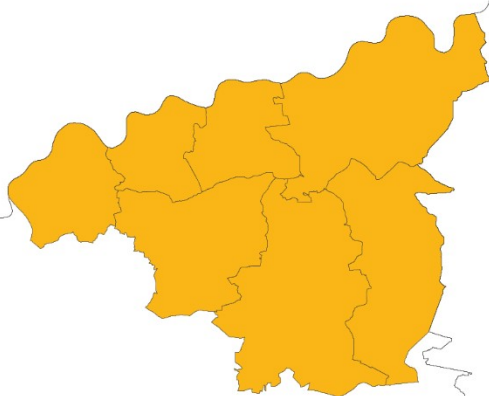

Załącznik do Uchwały Nr 1/2025
Walnego Zebrania Członków
Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego
z dnia 16 stycznia 2025

Strategia terytorialna

Partnerstwo

**Stowarzyszenie Samorządów
Powiatu Dąbrowskiego**

GMINA
BOLESŁAW

MIASTO I GMINA
DĄBROWA
TARNOWSKA

GMINA
GRĘBOSZÓW

GMINA
MĘDRZECHÓW

GMINA
OLEŚNO

GMINA
RADGOSZCZ

MIASTO I GMINA
SZCZUCIN

POWIAT
DĄBROWSKI

Strategia terytorialna

Partnerstwo

**Stowarzyszenie Samorządów
Powiatu Dąbrowskiego**

Strategia terytorialna

Partnerstwa „Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego”

Opracowanie

Związek Miast Polskich

Zespół autorski

Joanna Sikorska, Grzegorz Szewczyk

Kierownik projektu CWD

Jarosław Komża

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” poprzez bezpośrednie doradztwo ZMP w strategicznym planowaniu rozwoju 38 partnerstw samorządowych, ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa międzysamorządowego, wzmocnienie zdolności gmin i powiatów do podejmowania przemyślanej i celowej współpracy oraz planowania kompleksowych przedsięwzięć aktywizujących potencjał obszaru Partnerstwa i budujących jego rozwój.

Dzięki współpracy Związku Miast Polskich, samorządów lokalnych i regionalnych oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, dla ponad 370 partnerskich gmin i powiatów z obszarów borykających się z problemami rozwojowymi przygotowywane są diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, a następnie strategie terytorialne oraz pakiety przedsięwzięć podnoszące jakość życia mieszkańców.

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” realizowany jest w okresie od września 2020 do marca 2022 roku w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

2023 © Związek Miast Polskich

Skład Partnerstwa

Powiat Dąbrowski, Gmina Bolesław, Gmina Dąbrowa Tarnowska, Gmina Gręboszów, Gmina Mędrzechów, Gmina Olesno, Gmina Radgoszcz, Gmina Szczucin

Skład Rady Partnerstwa

Lesław Wieczorek – Starosta Dąbrowski
Kazimierz Olearczyk – Wójt Gminy Bolesław
Krzysztof Kaczmarek – Burmistrz Gminy Dąbrowa Tarnowska
Krzysztof Gil – Wójt Gminy Gręboszów
Krzysztof Korzec – Wójt Gminy Mędrzechów
Witold Morawiec – Wójt Gminy Olesno
Andrzej Fijał – Wójt Gminy Radgoszcz
Tomasz Bełzowski – Burmistrz Gminy Szczucin

Skład Grupy Roboczej

Mariola Smolorz – Naczelnik Wydziału Rozwoju Lokalnego, Edukacji i Zdrowia, Powiat Dąbrowski
Kinga Cygan – Podinspektor ds. promocji gminy, zamówień publicznych i pozyskiwania środków pozabudżetowych, Gmina Bolesław
Krzysztof Orwat – Inspektor, Referat Promocji, Kultury i Informatyzacji, Gmina Dąbrowa Tarnowska
Grzegorz Skowron – Inspektor, Referat Infrastruktury Technicznej, Gmina Gręboszów
Tomasz Wójtowicz – Inspektor ds. gospodarki gruntami i rolnictwa, Gmina Mędrzechów
Ryszard Szmyrko – Inspektor ds. promocji i rozwoju gminy, Gmina Olesno
Agnieszka Rychlińska – Kierownik, Referat Inwestycji i Pozyskiwania Funduszy, Gmina Radgoszcz
Paweł Wantuch – Zastępca Kierownika, Referat Promocji i Pozyskiwania Funduszy, Gmina Szczucin

Spis treści

Wprowadzenie	8
1. Synteza diagnozy i założenia do strategii	9
1.1. Podstawowe informacje o partnerstwie	9
1.2. Powiązania funkcjonalne w obszarze Partnerstwa	12
1.3. Analiza SWOT	30
1.4. Kluczowe potencjały i bariery	31
1.5. Kluczowe determinanty potrzeb rozwojowych obszaru Partnerstwa	38
1.6. Kluczowe wyzwania oraz kierunki strategicznej interwencji i współpracy	39
2. Cele Partnerstwa	41
2.1. Cel nadrzędny	41
2.2. Cele strategiczne	41
2.2.1. Cel strategiczny nr 1	41
2.2.2. Cel strategiczny nr 2	43
2.2.3. Cel strategiczny nr 3	44
3. Projekty strategiczne	47
4. Warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii	75
5. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji strategii	80
5.1. Wskaźniki realizacji strategii	80
5.2. Monitorowanie procesu wdrażania strategii	81
5.3. Ewaluacja stopnia osiągnięcia celów strategicznych	83
6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	84
6.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowania strategii	84
6.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji strategii	85
6.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów strategii	86
7. Źródła finansowania – potencjalne źródła finansowania dla poszczególnych projektów	87

Wprowadzenie

Niniejsza strategia powstała w ramach projektu „Pilotaż - Centrum Wsparcia Doradczego” realizowanego przez Związek Miast Polskich na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

W oparciu o wykonaną wcześniej diagnozę, przeprowadzone warsztaty, szereg spotkań roboczych, konsultacji, proces opiniowania nakreślone zostały kierunki rozwoju partnerstwa. Postawione przed samorządami cele rozwojowe wymagają wzajemnej współpracy gmin i zaangażowania społeczności lokalnej w proces zmian, przy wykorzystaniu endogennych potencjałów. Taki model rozwoju - jako optymalny i zrównoważony – jest wspierany na poziomie krajowym i europejskim.

Strategia będzie obowiązywać w okresie 2024-2029. Określone w niej projekty strategiczne to działania priorytetowe Partnerstwa. Zakłada się jednak, iż strategia będzie dokumentem realnie oddającym aktualną potrzebę zmian sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru partnerstwa. To z kolei będzie wymagać od samorządów aktualizacji działań priorytetowych i innych projektów, które pozwolą na zniwelowanie problemów i wykorzystanie lokalnych potencjałów.

1. Synteza diagnozy i założenia do strategii

1.1. Podstawowe informacje o partnerstwie

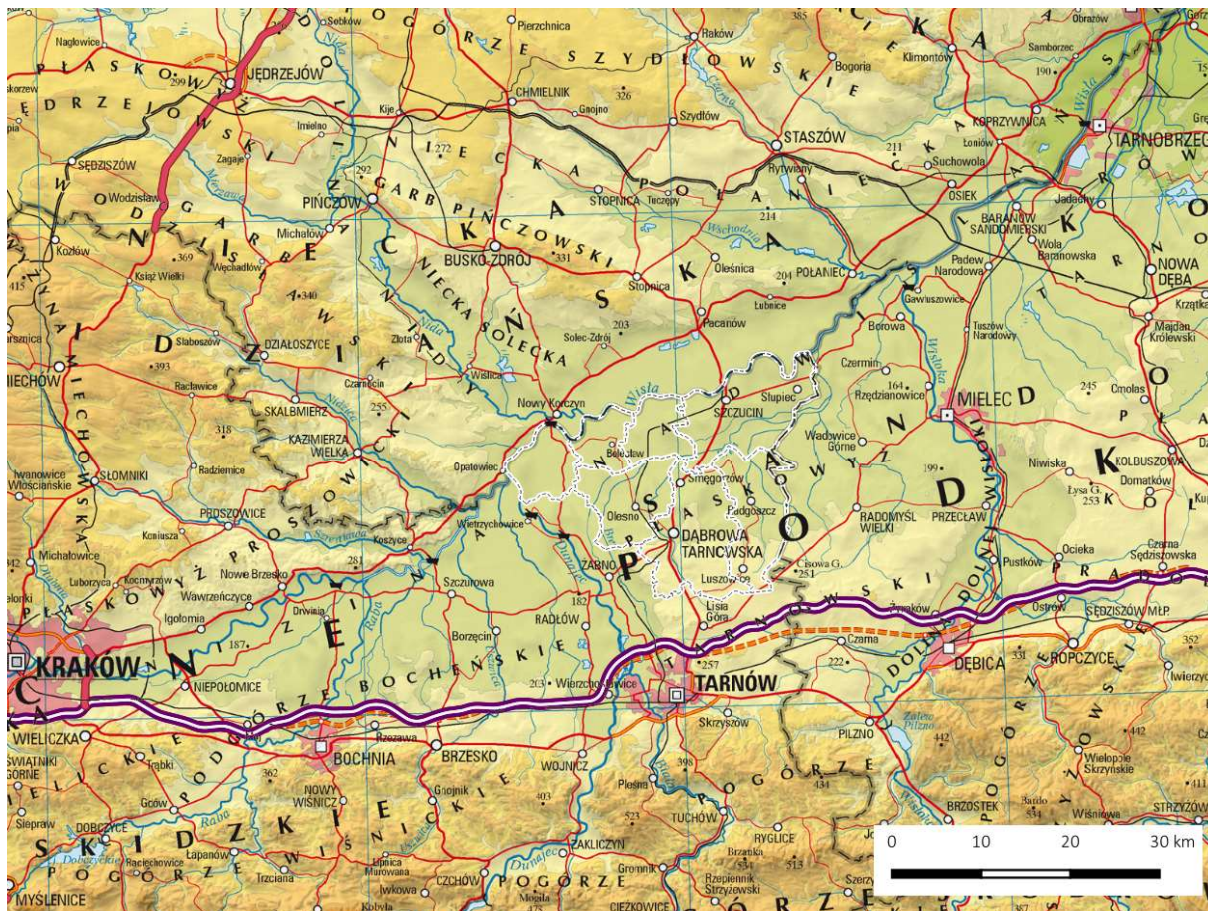
Partnerstwo zlokalizowane jest na obszarze Powiatu Dąbrowskiego, w północno-wschodniej części województwa małopolskiego. Od wschodu graniczy z Powiatem Mieleckim, a od południa z Powiatem Tarnowskim. Naturalnymi granicami z zachodu jest najpiękniejsza górską rzeką Polski – Dunajec, a od północy królowa polskich rzek Wisła, obejmując dwie krainy geograficzne – Płaskowyż Tarnowski i Kotlinę Sandomierską, zwaną Niziną Nadwiślańską. W części terenu Powiatu Dąbrowskiego występują lekko pofałdowane, pagórkowate wierzchowiny. Resztę obszaru, która jest znacznie rozleglejsza, stanowią nadwiślańskie równiny. Obszar przecinają niewielkie rzeki wpadające do Wisły biorące początek w nieco bardziej wyniesionej, południowej części powiatu.

Partnerstwo swoim zasięgiem obejmuje dwie gminy miejsko-wiejskie: Szczucin i Dąbrowę Tarnowską (miasto powiatowe) oraz pięć gmin wiejskich: Bolesław, Gręboszów, Mędrzechów, Olesno, Radgoszcz.

Formalnie partnerstwo działa pod szyldem Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego. Obok wyżej wymienionych gmin członkiem Stowarzyszenia jest również Powiat Dąbrowski, pełniąc rolę koordynatora partnerstwa.

Formalnie kompetencje do przygotowania i realizacji strategii partnerstwa wynikają wprost ze statutu Stowarzyszenia, jako formy prawnej, pod którą działają zrzeszone gminy i powiat.

Ryc.1 Położenie Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP

Pod względem klimatycznym Powiat Dąbrowski zaliczany jest do najcieplejszych obszarów Małopolski. Okolice tego regionu bogate są w lasy i pola, ujmują unikalną roślinnością i bogactwem świata zwierzęcego.

Na terenie Powiatu Dąbrowskiego znajduje się jedna strefa ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania bociana czarnego, gatunku objętego ścisłą ochroną gatunkową oraz dwa Obszary Chronionego Krajobrazu: Jastrzębsko-Żdzarski Obszar Chronionego Krajobrazu i Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły. Atrakcyjna krajobrazowo Dolina Wisły, przebiegająca m.in. przez gminy Bolesław, Gręboszów, Mędrzechów, Szczucin jest ważnym potencjałem rekreacyjnym powiatu. Walory przyrodnicze ostoi dotyczą wielu komponentów środowiska.

Obszar Partnerstwa jest dobrze skomunikowany. Główne ciągi komunikacyjne to droga krajowa nr 73, drogi wojewódzkie i powiatowe, a także dwa mosty na Wiśle w kierunku północnym. Niedaleko przebiega również autostrada A4. Na koronie wału rzeki Wisły ulokowana jest Wiślana Trasa Rowerowa, która stwarza

niepowtarzalną możliwość aktywnego wypoczynku i obcowania z dziką naturą. Docelowo Wiślana Trasa Rowerowa wybudowana będzie od źródeł do ujścia Wisły. Poprzez VeloDunajec łączy się z międzynarodową trasą EuroVelo4.

Powiat Dąbrowski z uwagi na warunki naturalne, przede wszystkim jakość gleb i klimat, ma szczególnie dogodne warunki dla prowadzenia upraw rolnych. Brak jest bardziej rozwiniętego przemysłu, a mieszkańcy powiatu pracują głównie we własnych gospodarstwach rolnych.

Spośród innych regionów Małopolski obszar wyróżnia się dużymi plantacjami truskawek i ogórków oraz borówki amerykańskiej. Atutem regionu jest również zalew wodny w miejscowości Radgoszcz-Narożniki w gminie Radgoszcz, z którego korzystają amatorzy kąpeli, plażowicze oraz wędkarze. W zlokalizowanym obok zalewu amfiteatrze odbywają się koncerty i imprezy plenerowe. W regionie znaleźć można wiele unikalnych miejsc i zabytków. Do najcenniejszych należą: "Malowana Wieś" Zalipie, gdzie zagrody, domy i ich wnętrza maluje się w oryginalne motywy kwiatowe oraz jedyne w Polsce Muzeum Drogownictwa w Szczucinie, które gromadzi różnorodne pamiątki związane z budownictwem drogowym jak np. maszyny i urządzenia do budowy dróg i mostów czy dokumenty historyczne. Do ważnych zabytków należy również zespół dworsko-parkowy w Brniu z XVIII wieku, gdzie obecnie funkcjonuje powiatowa instytucja kultury Centrum Polonii –Ośrodek Kultury, Turystyki i Rekreacji w Brniu.

Do zabytków architektonicznych należy także zabytkowa Synagoga w Dąbrowie Tarnowskiej, która obecnie działa jako Ośrodek Spotkania Kultur będący miejscem dialogu międzykulturowego ze stałą ekspozycją muzealiów żydowskich i dóbr materialnych mieszkańców Powiśla Dąbrowskiego. Wiele zabytków w regionie umieszczono również na Szlaku Architektury Drewnianej Województwa Małopolskiego.

Powiat Dąbrowski zachęca do odwiedzin swoją ofertą kulturalną. Organizowane są ciekawe wydarzenia o charakterze kulturalnym i sportowo-rekreacyjnym m.in. „Święto Powiśla Dąbrowskiego –Dożynki Powiatowe i Targi Gospodarcze”. Jest to wydarzenie, podczas którego kultywowane są tradycje dożynek oraz promowane lokalne przedsiębiorstwa. Do innych imprez kulturalnych organizowanych na terenie powiatu należą między innymi: konkurs Malowana Chata w Zalipiu, Wianki nad Wisłą w Szczucinie, Święto Truskawki, Powiatowy Konkurs Palm i Plastyki Obrzędowej w Gręboszowie.

1.2. Powiązania funkcjonalne w obszarze Partnerstwa

Partnerstwo Dąbrowskie w przeważającej części tworzą gminy wiejskie o wyraźnej funkcji rolniczej. Rolnictwo wielkoobszarowe, wysokotowarowe zlokalizowane jest w północnym pasie Powiatu Dąbrowskiego, na terenach gmin Gręboszów, Bolesław oraz częściowo w gminie Mędrzechów i w gminie miejsko-wiejskiej Szczucin. W pozostałych częściach obszaru funkcja rolnicza jest umiarkowanie intensywna (m.in. gminy Radgoszcz, Olesno). Dominują rozdrobnione i niewielkie pod względem areалу gospodarstwa rolne, produkujące głównie na własne potrzeby.

Na obszarze Partnerstwa uwidaczniają się dwie dominanty w postaci ośrodków miejsko-wiejskich, przy czym Dąbrowa Tarnowska, funkcjonalnie znajduje się pod wpływem Tarnowa, najbliższego dużego miasta. Szczucin jest miastem małym, otoczonym terenami rolnymi, o specyficznym położeniu na tle pozostałych gmin. Jest najbardziej wysuniętą gminą na północny-wschód w woj. małopolskim, położoną na styku województwa małopolskiego, świętokrzyskiego i podkarpackiego.

Gminy graniczące od północy z woj. świętokrzyskim, wzdłuż linii Wisły, tj. Szczucin, Mędrzechów, Bolesław, Gręboszów oraz gminy graniczące z woj. podkarpackim – Radgoszcz i Szczucin tworzą obszar zakwalifikowany jako wewnętrzne peryferie województwa małopolskiego.

Zbadane na etapie diagnostycznym obszary aktywności mieszkańców i przepływu usług, obrazują różny stopień i kierunek zaspokajania potrzeb życiowych i korzystania z usług przez społeczność lokalną.

Sytuacja demograficzna

Powiat Dąbrowski zajmuje powierzchnię 530 km² i jest zamieszkiwany przez 57 991 tys. mieszkańców, z czego mężczyźni stanowili 28 795, a kobiety 29 196 osób.¹ Liczba ludności na obszarze Powiatu Dąbrowskiego systematycznie spada.

W okresie 2017-2021 zmniejszyła się o 1 320 osób, co stanowi spadek w stosunku do 2017 roku o 2,2% liczby osób ogółem (dla Polski spadek wynosił 1,4%, w województwie małopolskim nastąpił wzrost liczby ludności o 1,1%). Spadek liczby mieszkańców dotyczy również powiaty sąsiednie. Najwyższy spadek liczby ludności – o 4%, wystąpił w Gminie Szczucin. Większość ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (0–49 lat) stanowią mężczyźni. Wśród populacji mieszkańców w wieku powyżej 65 r.ż. występuje znaczna nadwyżka kobiet.

¹ GUS, stan na 31.12.2021

Zjawisko starzejącego się społeczeństwa jest powszechne w Polsce i dotyka również Powiat Dąbrowski. Sytuacja jest jednak nadal bardziej korzystna niż w pozostałej części kraju. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wzrósł na przestrzeni analizowanych lat. W 2021 r. wynosił 18,6%, co jest sytuacją korzystną dla obszaru, Wzrósł także wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (19,9% w 2021 r.), co potwierdza pogłębianie się zjawiska starzejącego się społeczeństwa. Obrazują to również wskaźniki obciążenia demograficznego. Na obszarze Partnerstwa w roku 2021 na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało statystycznie 62,6 osoby w wieku nieprodukcyjnym. Z kolei osoby w wieku senioralnym stanowiły ponad 38% udziału w ludności ogółem. Jest to korzystniejsza sytuacja niż dane dla województwa i Polski, gdzie obydwa wskaźniki są wyższe.

Jednym z czynników wpływających na spadek liczby mieszkańców obszaru Partnerstwa jest odpływ ludności w wyniku migracji. Dla Powiatu Dąbrowskiego saldo migracji na 1 000 osób w roku 2021 wyniósł -1,3, gdzie porównywalnie dla Małopolski było to 1,4 a dla Polski 0,1. Dane te pokazują, że obszar partnerstwa pod względem jakości życia mieszkańców nie jest miejscem przyszłościowym i coraz więcej jego mieszkańców jako swoje centrum życiowe wybiera inne miejsca w kraju lub zagranicą.

Usługi oświatowe

W zakresie edukacji wczesnoszkolnej i szkolnej, znacząca część mieszkańców korzysta z usług oferowanych na miejscu, w swojej gminie – jest to blisko 65% badanych, przy czym 28% badanych mieszkańców nie korzysta wcale z tego rodzaju usług. Opinia ta jest również podzielana przez ponad 90% liderów lokalnych. W szczególności dotyczy to korzystania z przedszkoli i szkół podstawowych. Wszystkie gminy Partnerstwa posiadają tego rodzaju placówki na własnym terenie. Jedynie niewielka część mieszkańców korzysta z placówek w sąsiednich gminach. Opieka żłobkowa na terenie powiatu jest uboga. Oddziały żłobkowe zlokalizowane są w Dąbrowie Tarnowskiej i Radgoszczy (placówka ta wyróżnia się wysokim standardem i jakością usług).

We wrześniu 2022 roku w Powiecie Dąbrowskim funkcjonowały 3 licea ogólnokształcące, 3 technika, 3 Branżowe Szkoły I Stopnia prowadzone przez samorząd powiatowy, do których uczęszczało łącznie 1 723 uczniów w 79 oddziałach.

Wraz ze wzrostem stopnia edukacji mieszkańcy w większym zakresie korzystają ze szkół ponadpodstawowych w innych gminach na terenie partnerstwa (głównie w Dąbrowie Tarnowskiej i Szczucinie – 16%), jak również w gminach poza partnerstwem (ok. 20%). Edukacja na szczeblu najwyższym odbywa się w dużych

ośrodkach miejskich, takich jak Kraków, Tarnów czy Rzeszów. Z przeprowadzonych badań młodzieży wynika również, że w szkołach branżowych chciałoby kontynuować naukę jedynie nieco ponad 4% badanych, a możliwość kontynuowania nauki i kształcenia się na terenie powiatu 70% młodzieży ocenia jako słabą stronę rozwoju gmin. Może to świadczyć o tendencji stałego zmniejszania się liczby uczniów w szkołach zawodowych i branżowych w latach przyszłych. Ankietowani uczniowie ostatnich klas szkół ponadpodstawowych nie są zadowoleni z poziomu kształcenia. Definiowane przez nich braki z zakresu języków obcych znajdują odzwierciedlenie w wynikach egzaminów maturalnych.

Szkolnictwo specjalne jest dobrze reprezentowane na terenie Powiatu Dąbrowskiego, w dużej mierze dzięki współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Funkcjonują dwa niepubliczne ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze: Niepubliczny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy im. Jana Pawła II w Skrzynce (zmiana siedziby) prowadzony przez Stowarzyszenie Pomocy Dziecku i Rodzinie „Przyjazny Świat” z siedzibą w Mędrzechowie oraz Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla Dzieci Niepełnosprawnych w Dąbrowie Tarnowskiej z siedzibą w Sutkowie prowadzony przez Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Pomocna Dłoń” z siedzibą w Dąbrowie Tarnowskiej. Zadania z zakresu edukacji specjalnej świadczą również niepubliczna Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy w Kupieninie prowadzona przez Stowarzyszenie Pomocy Dziecku i Rodzinie „Przyjazny Świat” z siedzibą w Mędrzechowie oraz Publiczna Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy w Zespole Szkół im. Władysława Stanisława Reymonta w Brniu. Do sierpnia 2022r. do wymienionych placówek uczęszczało łącznie 28 uczniów.

Zasadniczo liczba dzieci klas pierwszych utrzymuje się na stałym poziomie. Nie ma więc przesłanek, aby w tym momencie prowadzić działania zmierzające do reorganizacji szkół podstawowych w całym Partnerstwie ze względu na zmiany demograficzne. Jednak, aby ocenić popyt na usługi w przyszłości należy wrócić do wskaźników demograficznych i przyjrzeć się liczbie dzieci w wieku 0-6, które dopiero rozpoczną naukę. Okazuje się, że tak jak liczba ludności w wieku 7-19 na przestrzeni 10 lat spadła, tak liczba najmłodszych – nieznacznie, ale wzrosła. Grupa wiekowa 0-6 wzrosła z 3864 osób w 2009 roku do 4062 w 2019 roku. Oznacza to, że Partnerstwu nie grozi zamykanie szkół w związku z niżem demograficznym, a popyt na usługi z zakresu edukacji powinien w najbliższych latach pozostać na stałym poziomie

Usługi z zakresu edukacji i opieki nad dziećmi zostały surowo ocenione przez respondentów w badaniach ankietowych. Uczniowie ostatnich klas szkół ponadpodstawowych wyraźnie zaznaczyli chęć kontynuacji nauki. Ofertę usług społecznych, w tym edukacyjnych oceniło pozytywnie jedynie 29% młodych ludzi. Na poprawę oferty edukacyjnej jako kluczowego przedsięwzięcia wskazała co trzecia młoda osoba. Młodzież wskazała też na dziedzinę, w których odczuwa deficyty wiedzy

utrudniające w jej mniemaniu uzyskanie wymarzonej pracy. Są to praktyczne umiejętności i wiedza specjalistyczna związane z zawodem, a także języki obce. Uczniowie wskazali także kluczowe braki w kompetencjach związanych z doradztwem zawodowym, takie jak wiedza na temat efektywnego szukania pracy, wykorzystania swoich kompetencji, redukowania stresu. Edukacja i oferta kształcenia nie została oceniona pozytywnie także przez pozostałe grupy respondentów – liderów i mieszkańców, którzy umieszczają ten aspekt po stronie słabych stron obszaru. 45% osób badanych spośród tej grupy respondentów ocenia możliwość kontynuowania nauki i kształcenia się jako słabą stroną rozwoju gmin.

Opieka zdrowotna

Z usług podstawowej opieki zdrowotnej - lekarskiej, pielęgniarskiej, stomatologicznej w przeważającej części mieszkańcy korzystają najbliżej miejsca zamieszkania, tj. we własnej gminie (66%), ewentualnie w gminach z obszaru partnerstwa (ok. 22%). Mieszkańcy jako jedno z zadań priorytetowych widzą poprawę jakości opieki zdrowotnej i jej dostępności. Fakt ten potwierdzają również opinie wyrażane przez liderów lokalnych. Za lepszą i bardziej dostępną opieką zdrowotną optuje również ponad 55% młodzieży. W szczególności postulat ten dotyczy lekarzy specjalistów.

Mimo, iż w Powiecie Dąbrowskim funkcjonuje szpital powiatowy z siedmioma oddziałami i szesnastoma poradniami specjalistycznymi dostępność do opieki zdrowotnej na szczeblu średnim jest ograniczona. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców liczba łóżek w roku 2021 wyniosła 39,5, co jest poniżej wartości wskaźnika dla woj. Małopolskiego – 40,3 oraz dla Polski – 44,4.

Oprócz wskaźnika łóżek w szpitalu o dostępności do opieki zdrowotnej, w szczególności specjalistycznej świadczy liczba personelu medycznego – lekarzy specjalistów i pielęgniarek. W danych widocznych w tabeli nr 1 wynika, iż w Powiecie Dąbrowskim wskaźniki dostępności do lekarzy, pielęgniarek i położnych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców są znacznie niższe w porównaniu z sytuacją w Małopolsce i Polsce. Brak wystarczającej liczby personelu medycznego ma bezpośrednie, negatywne przełożenie na sytuację zdrowotną mieszkańców powiatu.

Tabela 1. Liczba lekarzy, pielęgniarek i położnych w Powiecie Dąbrowskim, województwie małopolskim i Polsce w latach 2021-2022 na 10 tys. mieszkańców

Obszar	2021		2022	
	Lekarze	Pielęgniarki i położne	Lekarze	Pielęgniarki i położne
Powiat Dąbrowski	15,2	59,0	15,9	52,1
województwo małopolskie	41,5	90,6	38,6	66,4
Polska	40,7	89,8	38,3	66,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Również mieszkańcy jako jedno z zadań priorytetowych widzą poprawę jakości opieki zdrowotnej i jej dostępności.

Korzystanie z usług lekarzy specjalistów jak i z zabiegów specjalistycznych wymaga od mieszkańców przemieszczenia się poza swoje miejsce zamieszkania, tj. do ośrodków zlokalizowanych w gminach na obszarze partnerstwa (blisko 30%) oraz do gmin poza obszar partnerstwa (ponad 35%) lub dużych ośrodków miejskich: Tarnowa i Krakowa (blisko 15%). Jedynie niewielka część mieszkańców – ponad 13%, posługuje się usługami specjalistycznymi, świadczonymi w miejscu zamieszkania. W nieco innej sytuacji są mieszkańcy gminy Szczucin. Z usług podstawowej opieki zdrowotnej korzystają nie tylko mieszkańcy gminy, ale również duża grupa mieszkańców z okolicznych miejscowości.

Tabela 2. Wydane orzeczenia o niepełnosprawności z uwagi na najczęstsze przyczyny w latach 2021-2022

Przyczyny niepełnosprawności	2021		2022	
	osoby do 16 r. ż.	osoby po 16 r. ż.	osoby do 16 r. ż.	osoby po 16 r. ż.
Choroby psychiczne	4	66	6	68
Upośledzenia narządu ruchu	12	239	8	263
Całościowe zaburzenia rozwojowe	3	3	20	5

Choroby układów oddechowego i krążenia	12	209	18	222
---	----	-----	----	-----

Źródło: Starostwo Powiatowe w Dąbrowie Tarnowskiej

Jak wynika z przytoczonych danych coraz bardziej nabrzmiewającym problemem wśród mieszkańców Powiatu Dąbrowskiego stają się kwestie związane ze zdrowiem psychicznym. Choroby psychiczne, zaburzenia rozwojowe stanowią jedną z najczęstszych przyczyn wydawania orzeczeń o niepełnosprawności. Bardzo dużym problemem stają się również upośledzenia narządu ruchu i choroby układu oddechowego i krążenia, szczególnie widoczne w populacji mieszkańców w wieku dojrzałym i senioralnym.

Istotnego znaczenia nabiera interwencja kryzysowa, poradnictwo i inne działania wspierające zdrowie psychiczne mieszkańców, a w szczególności młodych ludzi, jak również dostęp do usług rehabilitacyjnych, specjalistów z zakresu chorób płuc i układu krążenia, a także geriatry.

Pomoc społeczna, usługi opiekuńcze

W zakresie infrastruktury opieki nad osobami z niepełnosprawnościami i osobami starszymi powiat jest wyposażony w Środowiskowe Domy Samopomocy w Oleśnicy i Dąbrowicy, Dom Opieki Społecznej Kupieninie (gm. Mędrzechów), Dom Opieki Społecznej, Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Dąbrowie Tarnowskiej oraz Warsztaty Terapii Zajęciowej w Dąbrowie Tarnowskiej i Kupieninie, Niepubliczne Ośrodki Rewalidacyjno-Wychowawcze w Sutkowie i Skrzynce, Niepubliczną Szkołę Specjalną Przystosowaną do Pracy w Kupieninie, Niepubliczne Przedszkole Terapeutyczne "Przyjazny Świat" w Skrzynce. Obecne trendy demograficzne i starzenie się społeczeństwa oraz opinie wyrażane przez mieszkańców wskazują na konieczność powstawania ośrodków opiekuńczych dla osób starszych. Generalnie mieszkańcy sięgają po tego rodzaju usługi w ramach obszaru partnerstwa oraz częściowo poza ten obszar, w większych ośrodkach miejskich.

Partnerstwo dysponuje 105 miejscami w placówkach stacjonarnej opieki społecznej i liczba ta nie zmienia się od lat. W okresie od 2021 do 2023 roku rocznie z tego rodzaju pomocy korzystało blisko 130 osób. Spośród mieszkańców domów opieki społecznej ponad 80 stanowiły osoby w podeszłym wieku, a ponad 40 osoby somatycznie, przewlekłe chore. Istnieje zatem zapotrzebowanie na rozwój tego rodzaju usług na terenie powiatu.

Największa liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej ogółem na 10 tys. mieszkańców w 2021 r. wystąpiła na terenie

gmin Bolesław (299) i Szczucin (296), natomiast najmniejszą wartość wskaźnik ten osiągnął w Gminie Olesno (116). Spośród sąsiednich powiatów sytuacja w Powiecie Dąbrowskim jest najmniej korzystna.

W obszarze pomocy społecznej wsparcie finansowe udzielane jest z powodu trzech najczęściej powtarzających się przyczyn: bezrobocia, niepełnosprawności i przemocy w rodzinie.

W kontekście powiatów sąsiadujących Powiat Dąbrowski jest jednym z powiatów, w którym największa liczba rodzin potrzebuje pomocy z powodu bezrobocia i niepełnosprawności.

W roku 2020 wsparcie z powodu bezrobocia udzielono 89 rodzinom, a w roku 2021 – 84. Z kolei wsparcie z powodu niepełnosprawności otrzymało 110 rodzin w roku 2020 i 106 w roku 2021. Wymienione wskaźniki jednak sukcesywnie maleją. Tendencja ta utrzymuje się od roku 2017 i świadczy o poprawiającej się sytuacji w tym obszarze funkcjonowania społeczności lokalnej.

Pandemia COVID-19 wpłynęła bardzo negatywnie na sytuację wielu rodzin, co odzwierciedlają wzrastający wskaźnik dotyczący liczby rodzin potrzebujących wsparcia z powodu przemocy domowej. W roku 2020 było to 6 rodzin, natomiast rok później – 7.

Ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2021r. korzystało 1 421 gospodarstw domowych, z czego 719 gospodarstw było w sytuacji poniżej kryterium dochodowego. W roku 2022r. liczba gospodarstw zmalała do 1 215, jednak nie przełożyło się to na wyraźną poprawę sytuacji. Nadal 701 gospodarstw otrzymujących pomoc materialną, rzeczową lub w formie usług pozostawało poniżej kryterium dochodowego. Wsparcie kierowane było przede wszystkim do osób w wieku przedprodukcyjnym.

W roku 2021 i 2022 głównymi przesłankami przyznania pomocy społecznej rodzinom były w kolejności przede wszystkim: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność i bezrobocie. Rok do roku wzrósł również problem przemocy w rodzinie. Natomiast na niskim poziomie pozostawał odsetek świadczeń udzielonych z powodu bezdomności.

Tabela 3. Liczba przyznanych świadczeń wg przyczyny przyznania pomocy społecznej rodzinom w Powiecie Dąbrowskim w latach 2021-2022

Świadczenia pomocy społecznej	2021	2022
Ubóstwo	772	740

Długotrwała lub ciężka choroba	852	774
Niepełnosprawność	615	568
Bezrobocie	487	405
Bezradność w sprawach opiekuńczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	137	137
Alkoholizm	80	75
Przemoc w rodzinie	42	50
Bezdomność	16	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS

Opieka żłobkowa na terenie powiatu jest uboga. Oddziały żłobkowe zlokalizowane są w Dąbrowie Tarnowskiej i Radgoszczy (placówka ta wyróżnia się jednak wysokim standardem i jakością usług). Jak wynika z danych przytoczonych w tabeli nr 4 zaledwie kilka procent populacji dzieci w wieku do lat 3 jest objętych opieką żłobkową. Zjawisko to nie jest korzystne z punktu widzenia dostępności do siły roboczej na terenie powiatu i ogranicza możliwość wejścia na rynek pracy rodzicom w wieku produkcyjnym, w szczególności kobietom. Jeden z lokalnych liderów podczas badań opisał temat w ten sposób: *„Bardzo potrzebna jest większa ilość miejsc w żłobkach i przedszkolach, aby młode mamy miały możliwość powrotu do pracy. Większość młodych, wykształconych kobiet nie chce się poświęcać wyłącznie macierzyństwu i ten trend raczej się pogłębi.”* Problem ten został wyartykułowany również podczas warsztatów strategicznych. Powiat jest niekonkurencyjny pod względem odsetka dzieci objętych opieką żłobkową.

Tabela 4. Opieka żłobkowa w latach 2021-2023 w Powiecie Dąbrowskim

Liczba dzieci	2021			2022			2023		
	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
do lat 3	1 625	383	1 242	1 565	367	1 198	1 491	325	1 166
w żłobkach	76 (4,7%)	29 (7,6%)	47 (3,8%)	77 (4,9%)	32 (8,7%)	45 (3,8%)	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kultura, rozrywka, sport i rekreacja

Z usług w tym obszarze aktywności mieszkańcy korzystają w różnorodny sposób, głównie w miejscu zamieszkania lub gminach na obszarze partnerstwa (np. imprezy lokalne organizowane przez ośrodki kultury lub samorządy). Z kolei potrzeby z zakresu kultury wysokiej są zaspokajane głównie w innych gminach poza obszarem partnerstwa (ponad 38%) oraz w Krakowie lub Tarnowie (25% mieszkańców).

Powiat Dąbrowski nie konkuruje pod względem turystycznym z powiatami sąsiednimi i innymi regionami Małopolski. Na terenie Partnerstwa nie występują znaczące, wypromowane atrakcje turystyczne, które mogłyby przyciągnąć rzesze odwiedzających. Nie ma także znaczącego przemysłu czy dużych firm generujących ruch w celach służbowych. Dlatego też usługi w zakresie miejsc noclegowych nie są wysoko rozwinięte. Partnerstwo na tle kraju jest jednym z regionów o najniższym poziomie rozwoju turystyki.

Na obszarze gmin Powiatu Dąbrowskiego można wyróżnić następujące atrakcje turystyczne oraz miejsca warte odwiedzenia:

- Zespół Historii Drogownictwa w Szczucinie przy Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w Warszawie;
- Muzeum Powiśla Dąbrowskiego w Dąbrowie Tarnowskiej;
- Zagroda Felicji Curyłowej – Oddział Muzeum Okręgowego w Tarnowie;
- Izba Pamięci mjr Henryka Sucharskiego w Szkole Podstawowej im. majora Henryka Sucharskiego w Gręboszowie;
- Muzeum Agatów i Skamieniałych Drzew w Dąbrowie Tarnowskiej;
- Sala Pamięci bł. Jana Pawła II w Niepublicznym Ośrodku Rewalidacyjno-Wychowawczym w Kupieninie (Gmina Mędrzechów);
- Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej;
- Dom Malarek w Gminnym Ośrodku Kultury w Zalipiu (Gmina Olesno);
- Zespół dworsko-parkowy w Brniu, w którym mieści się Centrum Polonii Ośrodek Kultury, Turystyki i Rekreacji, Stanica Turystyczna w Brniu.

Obszar Powiatu Dąbrowskiego posiada natomiast dobre warunki geograficzne do rozwoju turystyki rowerowej, w szczególności rodzinnej, z uwagi na urozmaiconą rzeźbę terenu i bliską odległość do miast powiatowych oraz komunikacji publicznej. Na obszarze Partnerstwa w roku 2021 było 5 km ścieżek rowerowych zlokalizowanych w gminie Dąbrowa Tarnowska (GUS). W latach 2019-2022 wykonano 1,2 km ścieżek rowerowych. Konieczna jest zatem inwestycja w infrastrukturę rowerową oraz towarzyszącą (m.in. miejsca postoju, bazę noclegową, gastronomiczną).

Wałami rzeki Wisły na północy obszaru partnerstwa, aż do Szczucina, biegnie część z Wiślanej Trasy Rowerowej Małopolska, liczącej w sumie 230 km.²

Na obszarze Partnerstwa funkcjonują dwie instytucje kultury, których organizatorem jest Powiat Dąbrowski tj. Centrum Polonii – Ośrodek Kultury, Turystyki i Rekreacji w Brniu oraz Powiatowa Biblioteka Publiczna w Oleśnie. Celem działalności Centrum Polonii w Brniu jest organizowanie działalności kulturalnej, promocja kultury Powiatu Dąbrowskiego oraz promowanie walorów regionu, których wykorzystanie może stać się elementem rozwoju regionu. W 2022 roku w Centrum Polonii zorganizowano 59 przedsięwzięć kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych, w tym 22 przedsięwzięcia zorganizowane przy współpracy z różnymi stowarzyszeniami, m.in. Stowarzyszeniem Samorządów Powiatu Dąbrowskiego. Były to m.in. warsztaty tematyczne, finały konkursów, konferencje, pikniki, spotkania integracyjne, koncerty, plener malarski, wystawy, zajęcia kondycyjno-ruchowe oraz różne warsztaty i prelekcje aktywizujące seniorów. Badania mieszkańców wyraźnie pokazały, że nieco inaczej oceniana jest oferta sportowo-rekreacyjna i oferta kulturalno-rozrywkowa. Tak jak ta pierwsza jest doceniana przez lokalnych liderów i młodzież, która jest jednocześnie jednym z głównych jej użytkowników, tak ta druga uważana jest raczej za mankament obszaru. Ponad 66 % mieszkańców i 55% liderów uznała ofertę kulturalną za mankament regionu. Odnośnie oferty sportowej twierdzi tak prawie 48% badanych. Aż 40% mieszkańców korzysta z usług i imprez kulturalnych i rozrywkowych poza obszarem Partnerstwa, a w przypadku kultury wysokiej ten odsetek jest jeszcze wyższy i wynosi prawie 55%. Co trzeci mieszkaniec i prawie 40% lokalnych liderów zgłasza przedsięwzięcia z zakresu uatrakcyjnienia oferty kulturalnej i spędzania czasu wolnego jako działania priorytetowe dla obszaru. Lokalni liderzy zwrócili uwagę na konieczność wzbogacenia bazy i oferty kulturalnej np. o szkołę muzyczną, balet, a także oferty dla najmłodszych . „*[należy] rozwinąć życie kulturalno-rozrywkowe, zwiększyć ilość żłobków na terenie powiatu, zorganizować miejsca kreatywnej rozrywki i zabawy dla najmłodszych (najbliższe w Tarnowie)*”. Udział mieszkańców w kulturze jest stosunkowo niewielki. Wskaźnik odwiedzających muzea, wystawy, koncerty jest niski dla wszystkich gmin oprócz Olesna, w którym znajduje się największa atrakcja turystyczna obszaru – wieś Zalipie przyciągająca miłośników sztuki ludowej.

Imprezy sportowe, mecze, zawody to aktywności, z których mieszkańcy korzystają w miejscu zamieszkania (blisko 30%), w sąsiednich gminach (blisko 13%) oraz w gminach poza obszarem partnerstwa (20%).

² Wiślana Trasa Rowerowa Małopolska, velomapa.pl

Na terenie Partnerstwa, w oparciu o własną bazę sportową działalność prowadzi 11 Uczniowskich Klubów Sportowych. Baza sportowa jest dobrze rozwinięta. Mieszkańcy mogą korzystać z dobrze rozwiniętej infrastruktury sportowej zlokalizowanej przeważnie przy szkołach oraz przy Powiatowym Centrum Edukacji i Kompetencji Zawodowych w Szczucinie. Są to m.in. sale gimnastyczne, siłownie, boiska ze sztuczną nawierzchnią do gry w piłkę nożną, piłkę ręczną, siatkową, koszykówkę, tenisa ziemnego, badmintonu, hale sportowe, sala do rehabilitacji uczniów. Ponadto w Dąbrowie Tarnowskiej funkcjonuje kryta pływalnia oraz basen odkryty i stadion piłkarski.

Usługi publiczne, transport

W zakres omawianych usług publicznych wchodzi usługi administracyjne na szczeblu gminnym, powiatowym oraz pozostałe (np. US, KRUS, ARiMR, Sąd i Prokuratura), służb mundurowych, transport publiczny. Mieszkańcy z podstawowych usług administracyjnych korzystają za pośrednictwem własnych samorządów gminnych, natomiast na szczeblu powiatowym – Starostwa Powiatowego w Dąbrowie Tarnowskiej. Usługi pozostałe świadczone są również poza partnerstwem, głównie w Tarnowie.

Problemy w zakresie transportu publicznego, takie jak np. nieczynna linia kolejowa na trasie Szczucin – Tarnów, brak dobrej siatki połączeń autobusowych, wymuszają na mieszkańcach korzystanie z tego rodzaju usług głównie w ośrodkach na zewnątrz partnerstwa. Problemy z dostępnością do transportu publicznego, niedostateczną ilością połączeń w szczególności dotyczą osoby starsze, mniej mobilne lub nieposiadające własnego samochodu. Sytuacja ta obserwowana jest w większości gmin w Polsce.

Rozwój sieci dróg gminnych był niewielki. W roku 2021 na obszarze Partnerstwa było 666,3 km dróg gminnych o nawierzchni twardej, natomiast w roku 2022 było to 675 km. Wskaźnik dla dróg powiatowych nie uległ zmianie i wynosił w obu latach 275,3 km.

Nieznacznie wzrosła liczba przystanków komunikacji publicznej z 219 w roku 2021 do 227 w roku 2022. Gminy zlikwidowały 6 przystanków, natomiast inne jednostki miejskie utworzyły 14 dodatkowych przystanków komunikacji publicznej.

Rynek pracy

Struktura lokalnego rynku pracy zdominowana jest przede wszystkim przez większe przedsiębiorstwa spoza powiatu oferujące zatrudnienie mieszkańcom obszaru. Dużym powodzeniem wśród mieszkańców, w szczególności wschodniej części powiatu, cieszy się Strefa Euro-Park w Mielcu, a także przedsiębiorstwa zlokalizowane w Tarnowie i Krakowie.

Na obszarze najczęściej odwiedzanym ośrodkiem jest Dąbrowa Tarnowska m.in. z racji pełnienia funkcji wynikających ze statusu miasta powiatowego. Na drugim miejscu plasuje się drugi ośrodek miejski – Szczucin. Pozostałe gminy obszaru partnerstwa nie cieszą się wzajemną popularnością mieszkańców i są raczej rzadko odwiedzane.

Mieszkańcy obszaru partnerstwa w zakresie podstawowych usług korzystają z oferty dostępnej w miejscu zamieszkania, jednak wraz ze wzrostem specyfiki usług deficyty w dostępności usług specjalistycznych są bilansowane przez ofertę ośrodków na obszarze partnerstwa i w dużej mierze zlokalizowanych poza powiatem np. Mielec, Tarnów, Kraków.

Analizując wskaźniki rozwoju przedsiębiorczości, takie jak liczba podmiotów zarejestrowanych w bazie REGON, liczba nowo utworzonych podmiotów gospodarczych, wyraźnie widoczna jest niekorzystna sytuacja.

Do roku 2021 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców stale rosła, z poziomu 563 podmioty gospodarcze w 2017 roku do poziomu 704 w roku 2021r. W porównaniu z wartościami dla Małopolski: 1 298 oraz Polski: 1 276 jest to wynik znacząco niski.

Wskaźnik podmiotów nowo zarejestrowanych, po wyraźnym spadku w okresie pandemicznym (2020r.), oscyluje w przedziale od 106 do 125 podmiotów gospodarczych rocznie.

Wskaźniki bezrobocia w powiecie dąbrowskim uległy zmniejszeniu po okresie pandemii, gdzie w roku 2021 odnotowano 1 021 osób pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok. W roku 2022 było to już 886 osób, a wzrost nastąpił w roku 2023 do poziomu 961 osób. W większym stopniu bezrobocie dotyka kobiet niż mężczyzn. Stabilna jest liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych. W okresie od 2021 do 2023 było to nieco ponad 3 tys. osób corocznie.

Poziom bezrobocia w Powiecie Dąbrowskim był wysoki. W roku 2020 wskaźnik ten wzrósł do poziomu 11,0%. W czerwcu 2024r. wynosił 11,3% i jest wyższy od średniej dla województwa małopolskiego i ponad dwukrotnie wyższy niż wskaźnik dla Polski (4,9%). Brak dostępności miejsc pracy na lokalnym rynku powoduje konieczność migracji zarobkowej lub poszukiwania miejsc pracy na zewnątrz Partnerstwa, w większych ośrodkach miejskich.

Struktura bezrobocia w podziale na wiek i płeć osób bezrobotnych wskazuje, że problem braku pracy w większym stopniu dotyka kobiety i taki trend utrzymuje się we wszystkich grupach wiekowych poza grupą w wieku przedemerytalnym.

Pod względem ilościowym na rynku pracy obszaru partnerstwa przeważają mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające od 1 do 9 pracowników. W roku 2021

najwięcej tego rodzaju podmiotów miało swoją siedzibę w gminie Dąbrowa Tarnowska (1 692 podmioty) oraz w gminie Szczucin (947 podmiotów). Wśród gmin wiejskich wyróżniają się gmina Olesno (437 podmiotów) i gmina Radgoszcz (388 podmiotów). W pozostałych gminach było to odpowiednio: 176 podmiotów w gminie Gręboszów, w gminie Mędrzechów 170 podmiotów oraz w gminie Bolesław 122 podmioty gospodarcze.

W roku 2021 na obszarze Partnerstwa mieściło się również 136 średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników. Najwięcej z nich znajdowało się na terenie gminy Dąbrowa Tarnowska. Na terenie powiatu funkcjonuje także 15 podmiotów zatrudniających od 50 do 249 pracowników (8 – gmina Dąbrowa Tarnowska, 4 – gmina Radgoszcz, 3 – gmina Szczucin). Na terenie gminy Dąbrowa Tarnowska działa również kilka podmiotów zatrudniających powyżej 250 pracowników³.

Wśród działających przedsiębiorstw dominują podmioty świadczące usługi w zakresie rolnictwa i leśnictwa, przetwórstwa przemysłowego, budownictwa (wrażny wzrost), handlu hurtowego i detalicznego (niewielki wzrost), transportu i gospodarki magazynowej, działalności naukowej i technicznej (wrażny wzrost), edukacji (niewielki spadek), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej.

Na obszarze Partnerstwa działają zakłady pracy z różnych branż, które dają zatrudnienie na lokalnym rynku pracy. Wśród nich można wymienić m.in. Sęmpol. Zakład Stolarki Budowlanej w Gręboszowie, firmę ZBUD czy Szpital Powiatowy w Dąbrowie Tarnowskiej, Tarsmak w Radgoszczu, firmy transportowe w Mędrzechowie, Complex-Bud, Katpol w Szczucinie.

Dla ponad połowy badanych mieszkańców priorytetowym działaniem władz samorządowych jest poprawa warunków do zakładania własnej działalności gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości.

Nowe podmioty to prywatne, jednoosobowe działalności gospodarcze. Dominuje sektor usługowy przede wszystkim w zakresie handlu detalicznego oraz handlu i napraw samochodów. Dużą grupę stanowią też podmioty świadczące usługi budowlane wznoszenia budynków i transportowe. W mniejszym zakresie rozwija się sektor usług wspomagających działalność gospodarczą, takich jak usługi doradcze, finansowe, prawne, rachunkowo-księgowo. Bardzo mało firm powstało w sektorze produkcji rolnej i przetwórstwa spożywczego. Podobnie wygląda sytuacja w sektorze turystycznym i gastronomicznym. Na cały powiat, w ciągu trzech lat zostało zarejestrowanych 19 nowych podmiotów świadczących usługi związane

³ Dane GUS za 2021 r.

z zakwaterowaniem. Zdaniem przedsiębiorców kluczowymi gałęziami gospodarki mającymi szansę na rozwój w Powiecie Dąbrowskim są: rolnictwo, przetwórstwo rolno-spożywcze, handel, przemysł.

Przedsiębiorcy, którzy prowadzą działalność gospodarczą w okresie od roku do 5 lat, twierdzą, iż Powiat Dąbrowski jest średnio atrakcyjny (40%) lub raczej nieatrakcyjny (33%) do prowadzenia działalności gospodarczej, głównie ze względu na brak możliwości dojazdu do większości gmin samochodami o DMC 40t, niekorzystne położenie samego powiatu, mentalność mieszkańców określaną jako przekorną (lepiej kupić poza powiatem niż wspierać lokalny biznes), brak rąk do pracy oraz potencjalnych klientów. Negatywne czynniki rozwojowe hamujące rozwój przedsiębiorczości to również brak sieci współpracy z innymi przedsiębiorcami, marazm i brak działań władz samorządów, brak dużych inwestycji pobudzających region.

Mieszkańcy obszaru partnerstwa w podstawowe produkty niezbędne na co dzień zaopatrują się głównie w miejscu zamieszkania. W przypadku chęci zakupu produktów AGD lub zrobienia większych zakupów w sieciach sklepowych, hurtowniach, zakupów przemysłowych większość mieszkańców korzysta z firm działających w obszarze partnerstwa lub w Tarnowie. Ośrodkiem przyciągającym mieszkańców jest również Szczucin z uwagi na popularne, lokalne targowisko. Mieszkańcy wybierają usługi rodzime, świadczone w miejscu zamieszkania (45%) oraz w gminach sąsiednich (blisko 26%). W przypadku usług budowlanych i remontowych panuje raczej wzajemna równowaga. Mieszkańcy korzystają z usług firm zlokalizowanych na terenie partnerstwa.

Sprzyjające warunki do prowadzenia działalności gospodarczej występują zdaniem respondentów w Dąbrowie Tarnowskiej (46,67%), Szczucinie (26,67%) i Oleśnie (13,33%). Ponad 1/3 przedsiębiorców nie widzi żadnej gminy na terenie Powiatu Dąbrowskiego, gdzie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej byłyby sprzyjające.

Z kolei wśród czynników, które w największym stopniu ograniczają rozwój gospodarczy Powiatu Dąbrowskiego wymieniano: niskie zainteresowanie inwestorów obszarem, niedostateczne wsparcie samorządów, mały popyt na usługi / produkty oferowane przez lokalne firmy, brak terenów inwestycyjnych przeznaczonych dla rozwoju przedsiębiorczości, brak środków finansowych na rozwój firm.

Przedsiębiorcy obawiają się też możliwości utrzymania na rynku lokalnym, braku odbiorców towarów i usług z terenu powiatu, zainteresowania klientów, braku pracowników.

W ocenie ponad 56% młodzieży warunki zewnętrzne oraz sytuacja na obszarze Partnerstwa nie zachęca do otwarcia i prowadzenia własnej firmy, jest to raczej powód do opuszczenia miejsca zamieszkania. Pozytywnie na ten temat wyraża się jedynie niespełna 24% badanej młodzieży. Dla ponad 35% badanej młodzieży istotna jest możliwość znalezienia pracy w miejscowości zamieszkania lub na obszarze Partnerstwa. Otwarcie działalności gospodarczej jest oceniane jako atrakcyjna forma pracy.

Dla ponad 55% młodzieży priorytetowym obszarem jakim powinni zająć się samorządowcy jest poprawa warunków i wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości i zakładania własnych firm. 34% młodzieży widzi konieczność stworzenia przez samorząd specjalnej, atrakcyjnej oferty dla młodych, takiej jak granty, stypendia, staże, ulgi, rozwój inkubatorów przedsiębiorczości i wzmocnienie jakości doradztwa zawodowego. Co trzeci badany młody człowiek ma potrzebę pozyskania specjalistycznej wiedzy zawodowej, a ponad połowa lepszej wiedzy praktycznej i umiejętności zawodowych. Wśród czynników, które mogłyby zachęcić młodych ludzi do prowadzenia własnej firmy są dobry pomysł na biznes, posiadanie odpowiedniej wiedzy i doświadczenia w zawodzie, posiadanie środków „na start”.

W ogólnym bilansie przepływu usług rynkowych na obszarze Partnerstwa wyróżniają się lokalne ośrodki miejskie: Dąbrowa Tarnowska oraz Szczucin. Natomiast poza Partnerstwem wiodącą rolę odgrywa Tarnów i uzupełniająco Kraków.

Ważnym wskaźnikiem określającym sytuację ekonomiczną mieszkańców obszaru Partnerstwa jest przeciętne miesięczne wynagrodzenie mieszkańców w stosunku do średniej krajowej. W 2021 r. przeciętne wynagrodzenie brutto w Powiecie Dąbrowskim wynosiło 4 807,50 zł, co stanowiło 80,1% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w Polsce. Obserwuje się systematyczną tendencję wzrostową przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto⁴ zarówno w Powiecie Dąbrowskim, jak i powiatach sąsiednich, w Małopolsce i całym obszarze kraju.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto nieznacznie rośnie od 2015r., mimo upływu czasu w relacji do średniej krajowej pozostaje bez zmian. Dla blisko 77% młodzieży zbyt niski poziom wynagrodzeń to kolejny powód zachęcający do opuszczenia dotychczasowego miejsca zamieszkania. Ten aspekt rynku pracy za słabą stronę uważa również blisko 75% liderów lokalnych. Więcej miejsc dobrej jakościowo pracy najemnej – to silny głos i postulat kierowany do samorządowców przez blisko 82% badanej młodzieży.

⁴Dane GUS za 2021 r., stat.gov.pl, z dnia 10.05.2023 r.

Co czwarty badany młody człowiek po zakończeniu nauki szkolnej na szczeblu średnim chciałby podjąć pracę, a co trzeci – kontynuować naukę i podjąć pracę. Aby powstrzymać odpływ młodych ludzi z obszaru Partnerstwa, konieczna jest zatem poprawa warunków na lokalnym rynku pracy.

Mieszkańcy pracują głównie w gminie zamieszkania (ponad 51%) lub w gminach poza obszarem Partnerstwa (ponad 18%). Niewielka grupa mieszkańców pracuje w innych gminach ościennych. Lokalny rynek pracy jest zatem kluczowym elementem aktywności ekonomicznej społeczności Powiatu Dąbrowskiego.

70% badanej młodzieży uważa, że oferty pracy i sytuacja na rynku pracy zdecydowanie zachęcają do opuszczenia miejsca zamieszkania. Mieszkańcy dostępność atrakcyjnych ofert pracy, wysokość zarobków i stopień rozwoju rynku pracy oceniają zdecydowanie negatywnie, jako słabą stronę rozwoju gmin. Podobnego zdania jest aż 80% liderów lokalnych.

W Powiecie Dąbrowskim funkcjonuje Specjalna Strefa Ekonomiczna w Dąbrowie Tarnowskiej, która działa jako podstrefa Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Jednym z przejawów aktywności obywatelskiej oraz budowania kapitału społecznego jest organizowanie się społeczności lokalnej wokół stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców liczba tego rodzaju organizacji stopniowo wzrastała z 29 w roku 2017 do 32 w roku 2021. Jednak pozostaje na znacznie niższym poziomie niż wskaźnik dla Małopolski i kraju wynoszący 41.

Nominalnie na obszarze Partnerstwa działają 182 organizacje wpisane do KRS takie jak stowarzyszenia, fundacje, OSP i in., zajmujące się tematyką sportową, społeczno-kulturalną czy historyczną, a także 8 stowarzyszeń zwykłych, 11 Uczniowskich Klubów Sportowych i 49 Kół Gospodyń Wiejskich.

Środowisko naturalne i infrastruktura

Obszar Partnerstwa obejmujący teren Powiatu Dąbrowskiego położony jest w północno-wschodniej części województwa, w obrębie mega regionu Region Karpacki, w prowincji Karpaty Zachodnie z Podkarpaciem Zachodnim i Północnym, podprowincji Podkarpacie Północne makroregionu Kotlina Sandomierska, na styku Niziny Nadwiślańskiej i Płaskowyżu Tarnowskiego⁵.

⁵Jerzy Kondracki: *Regiony fizycznogeograficzne Polski*, [w]: „Poznaj Świat” R. XII, nr 4 (137), kwiecień 1964.

Rzeźba terenu w części obszaru jest bardziej urozmaicona, z lekko pofałdowanymi, pagórkowatymi wzniesieniami. Pozostałą część obszaru, znacznie rozleglejszą, stanowią nadwiślańskie równiny - Powiśle Dąbrowskie. Występują liczne, niewielkie rzeki zasilające rzekę Wisłę. Największą z nich jest Breń – rzeka płynąca z zachodu na wschód, równoległe do Wisły, przez całą niemal szerokość północnej części powiatu.

Pod względem klimatycznym Powiśle Dąbrowskie zaliczane jest do najcieplejszych rejonów Małopolski⁶. Użytki rolne stanowią około 54% obszaru powiatu. Większość to grunty orne, sady i plantacje krzewów owocowych, a także użytki zielone. Znaczącą większość gleb Powiatu Dąbrowskiego stanowią gleby IV klasy, natomiast na północy, w dorzeczu Wisły spotyka się również gleby najbardziej produkcyjnych klas bonitacyjnych – I i II. Powierzchnia lasów wynosi 6 114,15 ha, co stanowi 11,4% lesistości. Na obszarze części gmin (np. w gminie Gręboszów) tereny leśne w ogóle nie występują. Z kolei w innych gminach np. Bolesław, Olesno lesistość jest bardzo mała (2,1% i 8,7%). Rzeki stanowią również naturalne granice obszaru Partnerstwa - na północy – Wisła, na zachodzie – Dunajec, co wpływa korzystnie również na potencjał rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych.

Ważnym elementem wpływającym na środowisko naturalne i życie mieszkańców jest jakość powietrza. W województwie małopolskim wydzielono trzy strefy: Aglomeracja Krakowska, miasto Tarnów i strefę małopolską, do której należy Powiat Dąbrowski.⁷

Średnia roczna wartość BaP (PM10) została przekroczona we wszystkich strefach województwa małopolskiego. Na terenie Powiatu Dąbrowskiego stwierdzono przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w gminach: Bolesław, Dąbrowa Tarnowska, Mędrzechów, Olesno, Radgoszcz, Szczucin.

Wyniki pomiarów ozonu ze stacji monitoringu powietrza za rok 2021 wykazały przekroczenie dopuszczalnych poziomów na obszarze całego województwa małopolskiego, w tym również na terenie obszaru Partnerstwa.

W związku z uwarunkowaniami historycznymi i funkcjonowaniem niegdyś w Szczucinie zakładów produkujących wyroby azbestowe ważnym aspektem ochrony środowiska naturalnego jest likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu oraz minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych. *Małopolski Plan Gospodarki Odpadami* prognozuje wzrost poziomu unieszkodliwiania odpadów azbestowych o ok. 5% rocznie. Do 2028 r. planowana jest utylizacja ok. 70% obecnie zinwentaryzowanych odpadów azbestowych.

⁶ Strona internetowa Powiatu Dąbrowskiego, powiatdabrowski.pl

⁷ Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, powietrze.gios.gov.pl,maj 2023r.

Obecność dużych rzek oraz ich dopływów na obszarze Partnerstwa powoduje także znaczny wzrost zagrożenia powodziowego. Na znacznej części terenu występuje zagrożenie powodziowe w stopniu wysokim i średnim (głównie na północy obszaru oraz w okolicach rzeki Breń). Rejony południowe obszaru zagrożone są w stopniu niskim. Obecne zmiany klimatu wymagają podjęcia działań adaptacyjnych i dostosowawczych, zapobiegających skutkom gwałtownych opadów oraz coraz częściej występujących podtopień. Zagrożone są siedliska ludzkie, gospodarstwa rolne i uprawy.

Stopień wyposażenia obszaru Partnerstwa w sieci liniowe: wodociągową, kanalizacyjną i gazową jest zróżnicowany. Dostęp do bieżącej wody pitnej z sieci wodociągowej ma 89,1% mieszkańców powiatu, co stanowi wynik lepszy niż średnia wojewódzka (82,1%), ale już gorszy niż reszta kraju (92,4%).

W przypadku sieci kanalizacyjnej sytuacja jest już dużo mniej korzystna. Jedynie 43,6% mieszkańców ma dostęp do tego rodzaju infrastruktury, gdzie średnia Małopolska to 65,1%, a krajowa –71,9%.

Najbardziej korzystnie przedstawia się sytuacja w zakresie wyposażenia obszaru w instalację gazową. 66,6% mieszkańców ma możliwość korzystania z sieci gazowej. W przypadku województwa małopolskiego jest to 65,4% a kraju –54,8%.

1.3. Analiza SWOT

Poniższa tabela przedstawia analizę SWOT przeprowadzoną dla obszaru Partnerstwa.

Tabela 5. Analiza SWOT dla obszaru Partnerstwa

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • stabilna sytuacja demograficzna • uwarunkowania rzeźby terenu pozwalające na rozwój turystyki rowerowej • unikatowe atrakcje kulturowe (Muzeum Drogownictwa, wieś Zalipie) • ciepły klimat, dobre nasłonecznienie – szansa na rozwój winnic oraz farm fotowoltaicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • niekorzystna struktura płci mieszkańców Partnerstwa • malejąca liczba ludności • niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców • niska dostępność atrakcyjnych ofert pracy, słaby stopień rozwoju rynku pracy • nieatrakcyjna oferta kulturalna • wysoki udział osób i gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej • niskie wpływy podatkowe od osób fizycznych i prawnych, niskie wynagrodzenia • położenie obszaru zdaleka od większych ośrodków miejskich, zagrożenie trwałą marginalizacją • konieczność utylizacji dużej ilości wyrobów azbestowych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój zdalnych form pracy • poczucie tożsamości, identyfikacji z miejscem zamieszkania, więzi społeczne, • osiedlanie się nowych mieszkańców na terenie powiatu poza głównymi miastami regionu • rozwój MOF Tarnów • bliskość autostrady A4 • rozwój turystyki rowerowej, rekreacji, sezonowych miejsc pracy • współpraca z powiatami ościennymi 	<ul style="list-style-type: none"> • zagrożenie powodziowe • zmiany klimatyczne • wzrost obciążeń finansowych samorządów • pogłębiające się zjawisko ubożenia społeczeństwa • dalsza migracja mieszkańców

1.4. Kluczowe potencjały i bariery

Zdiagnozowane problemy dotyczą sfery gospodarczej, społecznej, środowiskowo-przestrzennej i instytucjonalnej.

Na obszarze powiatu widoczne są również zewnętrzne kierunki oddziaływania i współpracy. Szczucin wiąże silniejsze zależności z gminami sąsiednimi z woj. podkarpackiego z uwagi na uwarunkowania historyczne, m.in. dawny układ administracyjny oraz rynek pracy w Mielcu (w szczególności zatrudnianie się mieszkańców w WSK Mielec i w przedsiębiorstwach na terenie SSE Europark Mielec), a także z gminami woj. świętokrzyskiego ze względu na migracje ludności (np. z gminy Pacanów). Dąbrowa Tarnowska wykazuje silniejsze oddziaływanie funkcjonalne w kierunku południowym -z Tarnowem.

Ze względu na większą odległość słabsze są powiązania z Krakowem. Gminy zlokalizowane na północy powiatu nawiązują naturalną współpracę z gminami na drugim brzegu Wisły, w woj. świętokrzyskim. Niewiele jest inicjatyw silniej spajających współpracę gmin na terenie Powiatu Dąbrowskiego oraz zadań realizowanych wspólnie. Gminy powiatu współpracują ze sobą m.in. w ramach Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego. Szansę na przyszłość, wspólne działania gmin daje również klaster energetyczny, zrzeszający wszystkie gminy powiatu. Związki międzygminne budowane są doraźnie w celu rozwiązania konkretnego problemu (np. usuwania azbestu, usprawnienia działań związanych z gospodarką wodno-ściekową).

Poza działaniami kulturalnymi obejmującymi cały Powiat Dąbrowski brak jest inicjatyw o szerokim oddziaływaniu, wzmacniających współpracę i przynoszących korzyści dla wielu gmin powiatu.

Tabela 6. Ranking problemów, deficytów i barier rozwojowych Partnerstwa

Hierarchia ważności problemu	Nazwa problemu	Obszar tematyczny
Problemykluczowe	Wysokie bezrobocie (jawne i ukryte), szczególnie w obszarach wiejskich	Społeczny/ gospodarczy

	Słaby rozwój gospodarczy obszaru	gospodarczy
Problem wysokiej wagi	Zagrożenie powodziowe powiatu, w szczególności gmin nadwiślańskich	środowiskowo-przestrzenny
	Niedostateczna oferta i infrastruktura z zakresu kultury i opieki nad dziećmi	społeczny
	Zła jakość powietrza, smog	środowiskowo-przestrzenny
	Brak efektywnie prowadzonej polityki przestrzennej	Środowiskowo-przestrzenny / instytucjonalny
	Niedostateczna jakość podstawowej infrastruktury gminnej (drogi, ścieżki pieszo-rowerowe, kanalizacja, oświetlenie itp.)	Środowiskowo-przestrzenny
Problem mniejszej wagi	Niestabilna sytuacja seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem	społeczny
	Słaba współpraca między samorządami Powiatu Dąbrowskiego (niewiele wspólnie realizowanych projektów)	instytucjonalny
	Niepełne wykorzystanie kapitału społecznego	społeczny

Źródło: opracowanie ZMP

Na podstawie przeprowadzonej analizy danych, badań ankietowych, warsztatów i rozmów z przedstawicielami samorządów lokalnych zostały zidentyfikowane potencjały rozwojowe Partnerstwa oraz uwarunkowania, które mogą w przyszłości mieć korzystny wpływ na poprawę pozycji konkurencyjnej gmin.

ROLNICTWO

- dobre warunki do rozwoju rolnictwa ze względu na uwarunkowania klimatyczne (Powiat Dąbrowski zaliczany do najcieplejszych na terenie Małopolski), jakość gleb (ponad 9% udziału gleb klasy bonitacji I i II na północy powiatu), brak rozwiniętego przemysłu,

- powiat na tle województwa wyróżnia się dużymi plantacjami truskawek i ogórków oraz plantacją borówki amerykańskiej,
- warunki do prowadzenia własnego gospodarstwa rolnego są dobrze oceniane przez mieszkańców i liderów lokalnych
- działania Instytutu Rozwoju Obszarów Miejskich, do którego należy Powiat Dąbrowski, mające na celu powstanie ponadregionalnego hurtowego rynku zbytu produktów rolnych (jedną z potencjalnych lokalizacji to okolice Proszowic),
- potencjały w postaci dobrych uwarunkowań środowiskowych do rozwoju rolnictwa ekologicznego

KULTURA, TURYSTYKA I REKREACJA

- dolina Wisły atrakcyjna krajobrazowo, ważny teren rekreacyjny (gminy Bolesław, Gręboszów, Mędrzechów, Szczucin), na wschodzie powiatu tereny chronione w gminie Radgoszcz, na zachodzie powiatu zlewnia Dolnego Dunajca,
- Wiślana Trasa Rowerowa na koronie wału rzeki Wisły, wyposażona w miejsca obsługi rowerzystów (warunki do uprawiania turystyki rowerowej wśród dzikiej natury); docelowo Wiślana Trasa Rowerowa będzie przebiegać wzdłuż całego biegu Wisły, od jej źródeł do ujścia, a poprzez VeloDunajec połączy się z międzynarodową trasą EuroVelo4
- Powiślański Szlak Turystyczny
- rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna, m.in. kompleks sportowy w Dąbrowie Tarnowskiej
- zalew wodny wraz z amfiteatrem w gminie Radgoszcz
- możliwość organizacji spływów kajakowych po Dunajcu i Wiśle
- jedyne w Polsce Muzeum Drogownictwa w Szczucinie, które gromadzi różnorodne pamiątki związane z budownictwem drogowym jak np. maszyny i urządzenia do budowy dróg i mostów czy dokumenty historyczne
- "Malowana Wieś" – Zalipie - gdzie zagrody, domy i ich wnętrza maluje się w oryginalne motywy kwiatkowe
- lokalne zabytki architektury – m.in. zespół dworsko-parkowy w Brniu z XVIII w., gdzie obecnie funkcjonuje powiatowa instytucja kultury „Centrum Polonii – Ośrodek Kultury, Turystyki i Rekreacji w Brniu”, zabytkowa Synagoga w Dąbrowie Tarnowskiej działająca jako Ośrodek Spotkania Kultur
- Szlak Architektury Drewnianej Województwa Małopolskiego,

- „Święto Powiśla Dąbrowskiego –Dożynki Powiatowe i Targi Gospodarcze” – promujące kulturę regionalną, tradycję dożynek oraz lokalne przedsiębiorstwa,
- inne imprezy i konkursy kulturalne: Malowana Chata w Zalipiu, Wianki nad Wisłą w Szczucinie, Święto Truskawki, Powiatowy Konkurs Palm i Plastyki Obrzędowej w Gręboszowie,
- produkty regionalne wpisane na listę Produktów Regionalnych i Tradycyjnych prowadzoną przez Ministra właściwego ds. rolnictwa i rozwoju wsi: Strojnowskie zawijoki z ziemniaków, nadwiślański ogórek konserwowy z Kanny, tradycyjny chleb żytni gruszowski, blachorze
- możliwość rozwoju małej turystyki części gmin położonych na północy powiatu z gminami w woj. świętokrzyskim (dotychczasowy most w Szczucinie oraz nowa przeprawa mostowa w Borusowej)
- współpraca powiatu z Filharmonią Krakowską, planowana oferta koncertów muzyki klasycznej, kameralnej, żydowskiej,
- zwiększająca się atrakcyjność rekreacyjna terenów na północy powiatu

WSPÓŁRACA REGIONALNA I PONADREGIONALNA

- aktualna współpraca gmin nadwiślańskich z gminami sąsiednimi w woj. świętokrzyskim
- współpraca z miastami partnerskimi na Węgrzech
- utworzone Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego, a tym samym możliwość formalnej współpracy lokalnej gmin Powiatu Dąbrowskiego oraz ponadlokalnej z gminami z sąsiednich województw
- współpraca Szczucina, Radgoszczy i Dąbrowy Tarnowskiej z gminami w woj. podkarpackim
- dobre przykłady prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie hurtu artykułami rolnymi i produkcji spożywczej w woj. świętokrzyskim
- dobra współpraca gmin w ramach LGD „Perły Ponidzia” oraz LGD „Prowent”
- dobra współpraca gmin z powiatem

INFRASTRUKTURA

- dobra oferta szkolnictwa specjalnego i ośrodków opieki nad osobami z niepełnosprawnościami (współpraca ze Stowarzyszeniem „Pomocna Dłoń”)

- dobre skomunikowanie obszaru Partnerstwa (DK nr 73, bliskość autostrady A4, sieć dróg wojewódzkich i powiatowych, a także dwa mosty na Wiśle łączące powiat z województwem świętokrzyskim)
- klaster energetyczny skupiający wszystkie gminy powiatu

GOSPODARKA

- SAG Dąbrowa Tarnowska – zwiększające się zainteresowanie inwestorów zewnętrznych, tereny uzbrojone (m.in. kanalizacja, linia średniego napięcia) z rezerwą obszarową na przyszły rozwój; występują bariery w zakresie własności gruntów oraz komunikacyjne związane z doprowadzeniem dróg dojazdowych oraz połączeń z drogą wojewódzką
- SAG Szczucin – możliwości lokalizacyjne przy drodze nr 73, rezerwy terenów w miejscowości Skrzyńka oraz przy granicy z miejscowością Łęka Szczucińska (tereny zrehabilitowane po byłej cegielni)
- tradycje handlowe w Szczucinie, jarmarki głównie z artykułami rolniczymi, przemysłowymi, budowlanymi, chętnie odwiedzane przez mieszkańców powiatu oraz gmin ościennych z woj. świętokrzyskiego i woj. podkarpackiego; rozwinięty rynek średnich sklepów wielkopowierzchniowych

DEMOGRAFIA

- stabilna sytuacja demograficzna na tle innych gmin w kraju, niewielki wzrost liczby ludności na obszarze w ciągu 10 lat, wzrost liczby mieszkańców w wieku 34-64 lata,
- przewaga aktywnych seniorów w wieku 65-69 lat mogących podjąć działania na rzecz obszaru
- gotowość do inwestowania środków finansowych pochodzących z zagranicznej aktywności ekonomicznej mieszkańców obszaru, podbudowana wysoko cenionymi więziami rodzinnymi i relacjami społecznymi

RYNEK PRACY

- lokalne zakłady pracy – Tarsmak - produkcja sosów, keczupów, majonezów w Radgoszczy, Tracz, Polonaise - zakłady przetwórcze warzyw i owoców w Dąbrowie Tarnowskiej, ZBUD – zakład produktów dźwignicowych w Dąbrowie Tarnowskiej, F.H.P.U. Sztama Bolesław – zakład produkujący skrzynki drewniane i opakowania z drewna, Tankpol, Complex-bud, Katpol ze Szczucina
- rozwój „srebrnej gospodarki” i spółdzielczości na rynku pracy w różnych sektorach gospodarki.

ŚRODOWISKO

- klaster energetyczny – możliwość współpracy w zakresie projektów prośrodowiskowych
- dobre nasłonecznienie części obszaru powiatu, sprzyjające lokalizacji farm fotowoltaicznych

Tabela poniżej przedstawia szereg produktów zidentyfikowanych na obszarze Partnerstwa, według podziału wpływu jaki wywierają na życie mieszkańców oraz potencjału do rozwoju Partnerstwa.

Tabela 7. Produkty na obszarze Partnerstwa i ich wpływ na potencjał rozwojowy

Mały wpływ, ale duży potencjał	Duży wpływ i duży potencjał
– targi gospodarcze, stoiska przedsiębiorców	– zakłady pracy, przedsiębiorstwa przetwórcze i przemysłowe na terenie powiatu (np. Tarsmak, ZBUD, Polonaise, Sękpól, Tankpol, Complex-bud)
– klaster energetyczny skupiający wszystkie gminy powiatu	– Zalipie – sztuka ludowa, Dom Malarek
– Szlak Architektury Drewnianej	– tradycyjne jarmarki w Szczucinie
– zabytkowy Kościół z polichromią Karola Frycza w Szczucinie	– Wiślana Trasa Rowerowa
	– kompleks sportowy w Dąbrowie Tarnowskiej
	– zbiornik retencyjny

Mały wpływ i mały potencjał	Duży wpływ i mały potencjał
<ul style="list-style-type: none"> – Ośrodek Spotkania Kultur w dawnej synagodze (ślady kultury żydowskiej w Dąbrowie Tarnowskiej) – lokalne imprezy kulturalne (np. dożynki gminne, powitanie i pożegnanie lata, święto pieroga, święto truskawki, wianki nad Wisłą, Dni Dąbrowy Tarnowskiej) – FHPU Sztama Bolesław – produkcja skrzynek drewnianych i opakowań z drewna – żłobek w Radgoszczy, jeden z najnowocześniejszych w Polsce – OSP w Szczucinie działająca od 135 lat oraz inne OSP i orkiestry dęte – domy samopomocy – zespoły folklorystyczne Nieczajanie i Łęczanie – 45 Kół Gospodyń Wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> – tradycyjne metody upraw rolnych – małe gospodarstwa rolne produkujące na swoje potrzeby – Muzeum Drogownictwa w Szczucinie – Święto Powiśla Dąbrowskiego organizowane corocznie w kolejnej gminie powiatu – usługi dla seniorów i osób obłożnie chorych (m.in. domy seniora, placówki wsparcia dziennego, hospicjum)

Źródło: opracowanie własne

1.5. Kluczowe determinanty potrzeb rozwojowych obszaru Partnerstwa

Potrzeby rozwojowe obszaru Partnerstwa, wynikające z diagnozy, koncentrują się w obszarach poprawiających jakość życia mieszkańców. Na plan pierwszy wysuwa się rozwój gospodarczy regionu i lokalnego rynku pracy. Działania w tym obszarze winny się koncentrować m.in. na pobudzeniu rozwoju gospodarczego regionu, wspieraniu rozwoju przedsiębiorczości lokalnej i rynku pracy (m.in. coworking, usługi doradcze, prawne, finansowe, system ulg podatkowych, zachęt osiedleńczych i rozwojowych), sieciowaniu inicjatyw lokalnych, kreowaniu popytu wewnętrznego, wzmocnieniu lokalnych firm, pozyskaniu inwestorów zewnętrznych, niwelowaniu barier hamujących rozwój Stref Aktywności Gospodarczej w Dąbrowie Tarnowskiej i Szczucinie, wspieranie rozwoju przetwórstwa rolniczego.

Spośród innych, komplementarnych czynników rozwoju należy wymienić:

- rozwój budownictwa mieszkaniowego – zapewnienie niedrogich mieszkań, budownictwo społeczne, wykorzystanie nowych form rozwoju rynku mieszkaniowego np. Społecznych Agencji Najmu, w szczególności w ośrodkach miejskich
- poprawę dostępności komunikacyjnej – uruchomienie linii kolejowej Szczucin-Tarnów (usprawnienie transportu pasażerskiego i towarowego), poprawa siatki połączeń transportu publicznego, poprawę jakości dróg i połączenia drogowego z nowym mostem w Borusowej (gm. Gręboszów)
- rozwój infrastruktury społecznej – zwiększenie liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach, zwiększenie ilości miejsc w domach opieki dla seniorów oraz miejscach aktywności
- rozwój usług rynkowych i publicznych – zapewnienie atrakcyjniejszej oferty kulturalnej, rozwoju infrastruktury niezbędnej do uprawiania turystyki rowerowej, zwiększenie oferty spędzania czasu wolnego i aktywności pozaszkolnej dzieci i młodzieży
- dostęp do sieci szerokopasmowego Internetu na terenie całego powiatu
- zacieśnienie współpracy gmin powiatu ze Starostwem Powiatowym, większą współpracę instytucjonalną pomiędzy gminami.

1.6. Kluczowe wyzwania oraz kierunki strategicznej interwencji i współpracy

W odpowiedzi na istniejące problemy kluczowym wyzwaniem partnerstwa jest podejmowanie i łączenie lokalnych inicjatyw samorządów, przy wykorzystaniu różnych, niewielkich potencjałów regionu.

Wykorzystanie małych, lokalnych potencjałów i współpraca gmin mogą być jednym z modeli działania budujących dobrostan powiatu.

WYMIAR GOSPODARCZY

Najważniejszym wyzwaniem, przed którym stoją samorzady Powiatu Dąbrowskiego jest pobudzenie rozwoju gospodarczego i rynku pracy na obszarze Powiatu Dąbrowskiego. Podejmowane działania powinny nie tylko podnieść jakość życia mieszkańców, ale również dążyć do utrzymania młodych ludzi w miejscu zamieszkania i zapewnienia wykorzystania potencjału osób w wieku produkcyjnym.

Szansą na rozwój gospodarczy powiatu jest podejmowanie wspólnych inicjatyw parasolowych, tworzenie uwarunkowań, a w dalszej kolejności rozwój infrastruktury i dostępu do terenów inwestycyjnych, skoncentrowanych m.in. w Strefach Aktywności Gospodarczej.

Działania związane z rozwojem lokalnego rynku pracy, podejmowane w sposób dynamiczny, dają szansę na wykorzystanie stosunkowo dobrej sytuacji demograficznej, tj. wzrostu liczebności grupy mieszkańców w wieku produkcyjnym, dużej grupy aktywnych seniorów, niewielkiej jeszcze nadwyżki osób w wieku poprodukcyjnym w odniesieniu do liczby osób w wieku produkcyjnym w porównaniu do innych gmin w Polsce.

Z uwagi na rolniczy charakter powiatu czynnikiem wspomagającym wzrost gospodarczy regionu jest rozwój inicjatyw związanych z przetwórstwem rolno-spożywczym, tworzeniem warunków do powstawania np. lokalnych spółdzielni, kooperatyw, grup producenckich, m.in. dzięki doradztwu i współpracy z ARiMR, ODR, promocji produkcji rolnej, poszukiwaniu nowych rynków zbytu.

Mimo, iż turystyka nie jest dużym potencjałem obszaru, również daje pewną szansę na rozwój gmin partnerstwa. Budowanie infrastruktury i wspólnej oferty turystycznej może mieć wpływ na pobudzenie gospodarcze i aktywizację mieszkańców.

WYMIAR ŚRODOWISKOWY I PRZESTRZENNY

Inicjatywy podejmowane w tym obszarze rzutują z jednej strony na ograniczenie negatywnego wpływu zmian klimatu na rozwój powiatu, z drugiej strony na poprawę środowiska naturalnego i warunków życia mieszkańców. Zagrożenie powodzienne, zanieczyszczenie środowiska, zagospodarowanie odpadów komunalnych wymagają podjęcia kompleksowych inicjatyw przez samorządy lokalne.

Istotnym czynnikiem rozwoju jest również opanowanie niekontrolowanego „rozlewania się” zabudowy wsi, nieuporządkowanego zagospodarowania przestrzennego na terenach wiejskich, w dużej mierze spowodowanego brakiem planów zagospodarowania przestrzennego.

WYMIAR SPOŁECZNY

W wymiarze społecznym rozwoju lokalnego jednym z istotnych elementów jest uruchomienie i wzmocnienie aktywności społecznej mieszkańców. Obok Kół Gospodyń Wiejskich ważnym elementem rozwojowym jest skupianie mieszkańców wokół wspólnych przedsięwzięć, uspołecznienie inicjatyw podejmowanych przez samorządy, a tym samym lepsze dopasowanie działań lokalnych do realnych potrzeb mieszkańców powiatu.

W perspektywie wieloletniej ważnym kierunkiem interwencji jest rozwój infrastruktury społecznej w obszarze usług senioralnych. Dopasowanie planowanych inicjatyw do sytuacji demograficznej powiatu daje szansę na wykorzystanie witalności mieszkańców w wieku około emerytalnym oraz wymaga rozwoju systemu opieki nad starszymi grupami seniorów i osobami zależnymi, tworząc warunki do wzrostu aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym, zaangażowanych w opiekę nad bliskimi.

Nieodzownym elementem rozwojowym jest tworzenie dobrych warunków do osiedlania się. W tym zakresie istotnego znaczenia nabierają inwestycje w infrastrukturę komunalną, w szczególności związaną z gospodarką wodno-ściekową, w poprawę jakości dróg i systemu komunikacji zbiorowej na terenie powiatu.

Dużą szansę rozwojową stwarza również zrzeszenie gmin i powiatu w ramach Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego. Wieloletnia współpraca samorządowców w ramach tej formuły prawnej jest niewątpliwie szansą na efektywną i sprawną realizację planowanych działań. Potencjał ten powinien być wykorzystywany w dużo szerszym zakresie niż miało to miejsce dotychczas.

2. Cele Partnerstwa

2.1. Cel nadrzędny

Wizją Partnerstwa „Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego” jest:

**„Powiśle Dąbrowskie
– miejsce atrakcyjne do życia i rozwoju wielu pokoleń mieszkańców”**

Misja Partnerstwa to:

**„Większa współpraca i zaangażowanie społeczności lokalnej oraz samorządów
w tworzenie warunków do rozwoju opartego na endogennych potencjałach
społecznych, gospodarczych i środowiskowych obszaru.”**

2.2. Cele strategiczne

2.2.1. Cel strategiczny nr 1

Wzmocnienie potencjału gospodarczego oraz rynku pracy obszaru partnerstwa

Cel ten odpowiada na potrzebę budowania stabilnych podstaw ekonomicznych i poprawy jakości życia mieszkańców powiatu. Głównym kierunkiem działań podejmowanych w ramach tego celu powinny być inicjatywy tworzące uwarunkowania do rozwoju gospodarczego, społecznego, w szczególności w oparciu o lokalnie dostępne potencjały. Konieczne staje się zacieśnienie współpracy samorządów występujących w roli kreatora zmian. Realizacja celu ma wpływ na rozwój całego powiatu i angażuje wszystkie gminy partnerstwa.

Kluczowym problemem a zarazem barierą w rozwoju Powiatu Dąbrowskiego jest **zła sytuacja na lokalnym rynku pracy oraz słaby rozwój gospodarczy regionu.**

Za obecną sytuację odpowiadają takie czynniki jak: **brak kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorczości, mechanizmów stymulujących współpracę przedsiębiorstw ze szkołami, małe zainteresowanie mieszkańców uruchamianiem własnych działalności, brak specjalistów i wykwalifikowanej kadry.**

Trudności natury formalnoprawnej w Strefach Aktywności Gospodarczej, niska atrakcyjność inwestycyjna obszar uczy brak spójnej wizji rozwoju gospodarczego,

realizowanej przez samorzady partnerstwa, dodatkowo hamują rozwój obszaru. Niewielka liczba średniej wielkości firm ukierunkowanych na produkcję, jednoosobowe działalności gospodarcze nie stymulują powstawania nowych miejsc pracy, w szczególności dla osób młodych, wykształconych, o wyższych kompetencjach.

Mimo, iż obszar partnerstwa ma tradycje rolnicze produkcja rolna nie stanowi dzisiaj siły napędowej lokalnej gospodarki. Widoczny jest deficyt grup producenckich, programów stymulujących współpracę rolników, działań łączących ogniwa lokalnego łańcucha dostaw od produkcji i przetwórstwa po sprzedaż wyrobów gotowych.

Niewielkiej stymulacji rozwojowej można się dopatrywać w rozwoju turystyki na obszarze powiatu. Jednakże sieć tras rowerowych, oferta miejsc noclegowych, punktów gastronomicznych czy wspólnej oferty turystycznej jest daleko niewystarczająca. Warunki geograficzne kotliny, teren równinny, możliwość wykorzystania Wiślańskiej Trasy Rowerowej, trasy EuroVelo, VeloDunajec jak również fascynacje części mieszkańców Powiśla Dąbrowskiego sportem rowerowym są czynnikami umożliwiającymi planowanie i rozwój turystyki rowerowej, w szczególności rodzinnej.

Znaczącym potencjałem jest targowisko w Szczucinie. Produkt ten ma duże oddziaływanie gospodarcze na obszar całego powiatu, jak również gmin ościennych w województwie świętokrzyskim i podkarpackim, jest stałym wydarzeniem cyklicznym rozpoznawalnym i ważnym dla mieszkańców powiatu i przyjezdnych. Duże znaczenie promocyjne ma również Święto Powiśla Dąbrowskiego organizowane corocznie w innej gminie powiatu, na którym prezentują się lokalni przedsiębiorcy oraz firmy spoza powiatu. W połączeniu z tradycjami handlowymi jest toczynnikiem, który będzie pozytywnie wpływać na osiągnięcie prezentowanego celu.

Rozwój hurtowego rynku rolnego i kwiatowego w Tarnowie oraz w przyszłości w okolicach Krakowa, dają szansę na pobudzenie i rozwój produkcji rolnej. Widoczny jest wzrost zainteresowania przetwórstwem rolnym owoców i warzyw wśród inwestorów prywatnych.

W realizacji celu wyzwaniem będzie współpraca samorządów lokalnych z przedsiębiorcami, tworzenie uwarunkowań do rozwoju przedsiębiorczości, łączenie inicjatyw lokalnych. Ważnym elementem staje się dialog społeczny i angażowanie społeczności w ramach powstających inicjatyw.

2.2.2. Cel strategiczny nr 2

Wzrost jakości infrastruktury i usług publicznych na obszarze partnerstwa

Jakość oferowanych usług publicznych takich jak dostępność komunikacyjna, infrastruktura wodno-kanalizacyjna, infrastruktura społeczna, kulturalna, opiekuńczo-zdrowotna są czynnikami wpływającymi na atrakcyjność obszaru do osiedlania się.

Na obszarze powiatu widoczne są **deficyty w zakresie infrastruktury drogowej**, mimo inwestycji, dzięki którym dostępność komunikacyjna wyraźnie wzrosła, takim jak budowa nowego mostu na Wiśle w Borusowej czy remonty wielu odcinków dróg wojewódzkich, powiatowych, gminnych i drogi krajowej.

Deficyty uwidaczniają się również w zakresie zapewnienia **opieki żłobkowej i przedszkolnej**. W przeprowadzonych badaniach mieszkańcy podnosili również problem mało różnorodnej oferty kulturalnej. Atutami wspierającymi realizację niniejszego celu będą z pewnością zespół dworsko-parkowy Centrum Polonii - Ośrodek Kultury, Turystyki i Rekreacji w Brniu, Zalipie – malowana wieś, Muzeum Drogownictwa w Szczucinie czy Synagoga w Dąbrowie Tarnowskiej. Funkcjonujące na obszarze Partnerstwa biblioteki i domy kultury (m.in. w Szczucinie, Dąbrowie Tarnowskiej) tworzą sieć infrastruktury kultury – kolejny potencjał do wykorzystania w celu zmiany obecnej sytuacji. Nawiązana współpraca Starostwa Powiatowego z Filharmonią Krakowską daje szansę na poszerzenie i zróżnicowanie oferty kulturalnej.

Spośród wielu zagadnień związanych ze świadczeniem usług publicznych **partnerstwo koncentruje się na sytuacji osób w wieku starszym**, wychodząc tym samym naprzeciw nieuchronnym zmianom demograficznym. Stosunkowo duża liczba osób w wieku okołoemerytalnym jest potencjałem obszaru wartym uwagi. Wprowadzenie odpowiednich programów aktywizujących i obszarów do wspólnego działania daje szansę na wykorzystanie aktywności tej grupy społecznej na rzecz wzrostu i rozwoju lokalnego. Dla starszej wiekiem grupy seniorów koniecznym staje się zapewnienie dostępu do usług rehabilitacyjnych czy form dziennej opieki. W systemie opieki zdrowotnej wyróżnia się szpital powiatowy, którego wyposażenie i funkcjonowanie jest znaczącym walorem powiatu. Podjęcie działań w kierunku zapewnienia różnych form aktywizacji i opieki nad seniorami będzie odpowiedzią na problem starzejącego się społeczeństwa oraz szansą na utrzymanie młodszych pokoleń na rynku pracy dzięki zapewnieniu instytucjonalnej opieki nad osobami zależnymi.

Realizując działania w ramach tego celu właściwym kierunkiem jest sieciowanie usług publicznych dla seniorów, m.in. obecnych i nowych klubów seniora, dużej

ilości Kół Gospodyń Wiejskich, a także włączanie seniorów w realizację zadań samorządowych np. w ramach wolontariatu i realizacja projektów międzypokoleniowych. Oferta aktywności dla seniorów powinna zakładać szeroką integrację w ramach działań podejmowanych przez społeczność lokalną. Potencjałem sprzyjającym działaniom aktywizującym i rozwojowi kulturalnemu społeczności lokalnej, w tym seniorów są centra rozwoju wsi i domy ludowe.

Działania w ramach tego celu będą podejmowane w części gmin (w Dąbrowie Tarnowskiej, Szczucinie, Bolesławiu i Radgoszczy). Pozytywne zmiany będą odczuwalne również dla mieszkańców innych gmin powiatu.

2.2.3. Cel strategiczny nr 3

Poprawa jakości środowiska naturalnego i zapobieganie skutkom zmian klimatu

Ochrona środowiska, a przede wszystkim dostosowanie do zmian klimatycznych staje się coraz większym priorytetem działań samorządowych. Powiat Dąbrowski z racji swojego położenia w szczególności jest na skutki tych zmian. **Duże zagrożenie dla znaczącej części powiatu niosą rzeki Breń, Dunajec, Wisła, Żabnica oraz kanały Zyblikiewicz 1 i 2, kanał w Hubenicach, jak również nawalne deszcze opadowe, niewydolna infrastruktura przeciwpowodziowa i retencyjna, np. często zaniedbane rowy melioracyjne czy uszkodzony system melioracyjny pól.** Jest to wyraźny czynnik hamujący rozwój obszaru, m.in. w zakresie osadnictwa, zagospodarowania przestrzennego, nakładów finansowych na odszkodowania.

Z kolei na warunki bytowe i jakość życia na obszarze wpływ ma m.in. jakość powietrza. Nadal pożądanym kierunkiem współpracy jest inwestowanie w wymianę węglowych źródeł ciepła oraz **usuwanie produktów zawierających azbest** (produkty azbestowe były w powszechnym użyciu z uwagi na zakłady produkcyjne zlokalizowane na terenie powiatu). Kolejnymi elementami wpływającymi na poprawę środowiska naturalnego na terenie powiatu są: **dalsza rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz poprawa systemu zagospodarowania odpadów komunalnych.** Oprócz działań inwestycyjnych konieczne jest prowadzenie kampanii edukacyjnych i podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Realizacja zadań w ramach celu nr 3 angażuje wszystkie samorządy powiatu i jest obszarem rozległym merytorycznie, istotnym dla dalszego rozwoju regionu. Ważnym etapem będzie opracowanie spójnego programu działań pozwalającego na identyfikację potrzeb i koordynację kolejnych projektów na całym obszarze Partnerstwa. Jednym z ważnych partnerów społecznych w realizacji zadań ochrony powodziowej i zagospodarowania wód mogą być spółki wodne, działające aktywnie w gminach Dąbrowa Tarnowska, Bolesław, Szczucin. Podmioty te często posiadają

unikalną w skali lokalnej wiedzę – również historyczną – i znajomość potrzeb w zakresie konserwacji rowów melioracyjnych, a także świadczą usługi utrzymania infrastruktury odwadniającej.

Określone cele strategiczne wpisują się w wizję rozwoju partnerstwa. Ich realizacja wpłynie przede wszystkim na poprawę jakości życia mieszkańców na obszarze partnerstwa i jego rozwój. Również pomiędzy celami kształtują się wzajemne powiązania. Określone przez partnerstwo cele strategiczne odnoszą się do sfery społecznej, gospodarczej i środowiskowej. Ich wypełnienie przyniesie rezultaty odczuwalne przez mieszkańców wszystkich gmin partnerstwa.

Wzrost gospodarczy, podejmowanie inicjatyw społecznych, ożywienie turystyczne zapewnia rozwój obszaru, buduje bazę podatkową samorządów, zwiększa atrakcyjność osiedleńczą partnerstwa. Z kolei uruchomienie potencjału aktywnych seniorów, zapewnienie opieki nad osobami zależnymi i opieki zdrowotnej wpływa na poprawę bezpieczeństwa, uwolnienie potencjału osób czynnych zawodowo, docelowo również pozytywnie oddziałuje na rozwój regionu. Poprawa jakości środowiska naturalnego, zabezpieczenie przed negatywnymi skutkami zmian klimatycznych ma bezpośrednie przełożenie na poprawę komfortu, jakości życia i warunków do wzrostu społecznego i ekonomicznego partnerstwa. Zakres interwencji w poszczególnych celach strategicznych jest wzajemnie powiązany dopełniając się wzajemnie, jak również wzmacniając przyszłe efekty planowanych działań.

Przedstawione cele strategiczne są zintegrowane i wzajemnie się dopełniają m.in. w obszarach wymienionych w tabeli nr 8.

Rozwój przedsiębiorczości przyczyni się do podniesienia atrakcyjności osiedleńczej obszaru Partnerstwa, zwiększy szansę na pozostawanie młodych ludzi na obszarze oraz na napływ nowych potencjalnych mieszkańców. Zapewnienie opieki żłobkowej zwiększy dostępność siły roboczej na obszarze oraz możliwość podejmowania pracy w szczególności przez młode kobiety, wpływając na obniżenie skali bezrobocia tej grupy mieszkańców.

Rozwój turystyki rowerowej będzie miał wpływ na poprawę atrakcyjności turystycznej obszaru, a także rozwój drobnej przedsiębiorczości (usług noclegowych, agroturystyki, gastronomii), obniżenie skali bezrobocia, rozwój rynku pracy. Możliwe będzie zmniejszenie odpływu mieszkańców z powodu poszukiwania zatrudnienia. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej m.in. w zakresie obsługi ruchu turystycznego daje szansę na zatrudnienie ludzi młodych oraz seniorów w wieku 60-65 lat. Zwiększenie dbałości o ochronę środowiska naturalnego przyczyni się do

pozytywnego wpływu na rozwój turystyki i poprawę jakości życia mieszkańców Partnerstwa.

Niwelowanie zagrożenia powodziowego poprawi jakość życia mieszkańców obszaru oraz funkcjonowanie lokalnego rolnictwa, gospodarki i rynku pracy. Wpływie korzystnie na klimat inwestycyjny Partnerstwa. Wykorzystanie atutów klimatycznych (np. nasłonecznienia) daje szansę na rozwój rolnictwa ekologicznego, zatrudnienie w tym sektorze, zwiększenie bazy podatkowej samorządów, a także rozwój fotowoltaiki i zmniejszenie obciążeń dla środowiska.

3. Projekty strategiczne

Projekty zidentyfikowane na etapie prac nad strategią odpowiadają poszczególnym celom strategicznym.

Identyfikacji projektów dokonano poprzez:

- a) analizę danych zastanych dotyczących obszaru Partnerstwa, przeprowadzenie i analizę badań społecznych wśród mieszkańców, młodzieży oraz liderów lokalnych zamieszkujących obszar Partnerstwa – wyniki przeprowadzonych ankiet, w tym odpowiedzi na pytania otwarte dały wskazania na konkretne obszary problemowe do rozwiązania lub wprost informację o pożądanym przez społeczność lokalną projektach,
- b) wywiady przeprowadzone z władzami na obszarze Partnerstwa, które umożliwiły identyfikację poszczególnych projektów,
- c) pracę warsztatową w grupie roboczej z udziałem władz, pracowników jednostek samorządowych, mieszkańców, przedstawicieli organizacji pozarządowych i in.; warsztaty umożliwiły wypracowanie konkretnych rozwiązań i zakresów projektów m.in. w obszarze rozwoju turystyki, budowy tras rowerowych,
- d) uzgodnienia prowadzone podczas posiedzeń Rady Partnerstwa we współpracy z ekspertami CWD.

Projekty zostały ujęte w wiązki tak, aby jak najszerzej odpowiedzieć na zdefiniowane problemy oraz osiągnąć spójność i długofalowość rezultatów na obszarze Partnerstwa. Tematyka projektów oraz planowane rezultaty wpływają na siebie wzajemnie, łączą się również na poziomie celów strategicznych, dając tym samym efekt synergii i zwiększają pozytywne oddziaływanie na obszar Partnerstwa. Wywierają pozytywne oddziaływanie na poprawę jakości życia jego mieszkańców. Zintegrowanie celów strategicznych widoczne jest również na poziomie zaplanowanych projektów, w postaci uzupełniających się obszarów merytorycznych, planowanych działań oraz efektów realizacji projektów. Projekty strategiczne zostały powiązane z jednym, konkretnym celem strategicznym. Odpowiadają zatem na wyraźnie określoną potrzebę rozwojową, dążąc do złączenia lub wyeliminowania zdefiniowanych problemów i barier. Wszystkie projekty wykazują oddziaływanie na całe partnerstwo. Osiągnięte rezultaty projektów będą odczuwalne we wszystkich gminach partnerstwa, a tym samym wpłyną na poprawę

jakości życia znaczącej części populacji mieszkańców. Każdy z projektów strategicznych tworzy wiązkę zawierającą szereg działań (projektów), których łączna realizacja przyniesie pożądany, pozytywny efekt.

W trakcie prac nad projektami strategicznymi zaangażowane były wszystkie samorządy partnerstwa, biorąc aktywny udział w procesie diagnozowania problemów i potrzeb, komunikacji ze społecznością lokalną, określania celów czy budowania projektów strategicznych. W końcowym etapie procesu opracowania strategii Rada Partnerstwa podjęła decyzję, które z projektów zostaną ujęte w strategii. Przedstawiona niżej lista projektów strategicznych uzyskała akceptację wszystkich partnerów.

Przy wyborze projektów do realizacji kierowano się m.in. następującymi kryteriami:

- a) najbardziej efektywna odpowiedź na zidentyfikowane problemy Partnerstwa,
- b) osiągnięcie możliwie szerokiego efektu synergii rezultatów planowanej interwencji oraz możliwość wzajemnego powiązania projektów,
- c) adekwatność zakresu projektu do możliwości organizacyjnych i finansowanych jego realizacji przez wnioskodawców,
- d) możliwością i warunkami pozyskania współfinansowania na realizację projektu,
- e) uwarunkowaniami prawnymi i formalnymi koniecznymi do spełnienia przy realizacji danego rodzaju projektu,
- f) minimalizowania negatywnych skutków wywieranych na środowisko naturalne podczas realizacji i utrzymania efektów danego projektu,
- g) możliwością wykorzystania potencjałów endogennych Partnerstwa.

Projekty strategiczne wpisują się w obszary interwencji strategicznej Województwa Małopolskiego, w perspektywie do roku 2030:

- a) Małopolskie – zapewnienie najwyższej jakości życia mieszkańców Małopolski oraz gości, którzy wiążą z tym regionem swoją aktywność zawodową, edukacyjną, turystyczno-rekreacyjną,
- b) gospodarka – rozwój i umacnianie konkurencyjnej oraz innowacyjnej pozycji Małopolski w wymiarze krajowym i międzynarodowym, z poszanowaniem zasobów środowiska naturalnego,
- c) klimat i środowisko – ochrona i racjonalne korzystanie z zasobów środowiska naturalnego Małopolski, kreowanie czynników wzrostu gospodarczego

i poprawy jakości życia mieszkańców regionu z endogennych potencjałów środowiskowych.

W ramach strategii terytorialnej partnerstwa planowana jest realizacja przedstawionych niżej przedsięwzięć strategicznych.

Tabela 8. Przedsięwzięcia i projekty strategiczne

Przedsięwzięcie (wiązka projektów)	Rozwój gospodarczy Powiatu Dąbrowskiego
<p>Wskazanie i uzasadnienie realizacji celu Strategii IIT (CWD), przezprzedsięwzięcie (wiązkę projektów), ze wskazaniem podejścia zintegrowanego</p>	<p>Projekty zdefiniowane w wiązce „Rozwój gospodarczy Powiatu Dąbrowskiego” realizują cel nr 1 „Wzmocnienie potencjału gospodarczego oraz rynku pracy obszaru Partnerstwa” Strategii Terytorialnej IIT Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego, a także ukierunkowane są na niwelowanie wspólnych problemów na obszarze całego Powiatu Dąbrowskiego, których rozwiązanie będzie miało wpływ na podniesienie konkurencyjności regionu. Projekty te dotyczą następujących kierunków interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwój gospodarczy obszaru Partnerstwa, – wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, – sieciowanie inicjatyw i uruchamianie potencjałów endogennych, – zwiększenie potencjału współpracy samorządów w ramach Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego, – poprawa uwarunkowań do rozwoju przedsiębiorczości, – wzmocnienie atrakcyjności turystycznej regionu. <p>Wskazane do realizacji projekty wynikają z opracowanej diagnozy oraz znajdują potwierdzenie w prowadzonych na użytek diagnozy badań społecznych. Zostały ujęte w części kierunkowej strategii. Ponadto projekty te zostały wypracowane w trakcie prac Partnerstwa nad opracowaniem strategii, a efekty i rezultaty przyczynią się do rozwoju gospodarczego Powiatu Dąbrowskiego.</p> <p>Przedsięwzięcie (wiązka projektów) odpowiada na kluczowy problem obszaru Partnerstwa:</p> <p>- niedostateczną ilość miejsc pracy, słaby rozwój gospodarczy powiatu i brak wizji rozwoju gospodarczego obszaru. Stymulowanie rozwoju lokalnego wymaga łączenia drobnych potencjałów, sieciowania inicjatyw, współpracy samorządów z mieszkańcami i przedsiębiorcami. Na obszarze powiatu brak jest struktur odpowiedzialnych za kompleksowy system wsparcia i rozwój przedsiębiorczości. Pomoc przedsiębiorcom świadczona jest w sposób</p>

rozdrobiony przez samorzady, w podstawowym zakresie.

W trakcie prac nad diagnozą jako przyczyny słabego rozwoju gospodarczego i rynku pracy wskazano m.in.: niską aktywność gospodarczą mieszkańców, brak kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorczości mieszkańców, małą liczbę podmiotów gospodarczych, brak programów stymulujących powstawanie grup producenckich i współpracę rolników, rozdrobnioną strukturę gospodarstw rolnych prowadzonych przez seniorów oraz osoby dwuzawodowe (pracujące poza rolnictwem i prowadzące małe gospodarstwa rolne), deficyt miejsc pracy dla ludzi młodych, wykształconych, niski poziom kwalifikacji zawodowych, brak specjalistów i wykwalifikowanej kadry, brak mechanizmów współpracy przedsiębiorców ze szkołami, ograniczony dostęp do szerokopasmowej sieci Internet, zamknięcie linii kolejowej Tarnów-Szczucin.

W przeprowadzonych badaniach liderzy lokalni zgłaszali następujące postulaty: stworzenie warunków do rozwoju (np. biura coworking'owe, pomoc prawna dla nowopowstałych firm, pomoc w promocji firm, promocja regionu), obniżenie obciążeń podatkowych, wspieranie tworzenia spółdzielczości rolnej, dofinansowanie szkoleń pozwalających na zmianę kwalifikacji, wprowadzenie zasiłku zasiedleniowego, prowadzenie polityki edukacyjnej z naciskiem na lokalne potencjały, uruchomienie programów stażowych, rozwój współpracy z dużymi firmami w formie pracy zdalnej, uruchomienie i rozwój strefy ekonomicznej z nowymi branżami, technologiami i inne.

Konieczne są działania edukacyjne prowadzone na niższych szczeblach edukacji, od najmłodszych lat. Brakuje inicjatyw tworzących lokalne łańcuchy dostaw, promujące lokalnych producentów żywności i przedsiębiorców, firmy rodzinne oraz bieżącej, stałej współpracy samorządów z przedsiębiorcami. Nie funkcjonuje kompleksowe podejście do rozwoju przedsiębiorczości w postaci, np. doradztwa, pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych, łączenia potencjałów poszczególnych gmin, współpracy instytucji i organizacji. Ważnym elementem jest również współdziałanie z mieszkańcami i łączenie powstających inicjatyw. Bardziej efektywny rozwój gospodarczy hamuje deficyt wspólnej oferty turystycznej.

Projektem głównym jest uruchomienie Dąbrowskiego Centrum Rozwoju Lokalnego na terenie powiatu dąbrowskiego (obszarze partnerstwa). Centrum pełnić będzie funkcję instytucji pobudzającej zrównoważony rozwój lokalny na obszarze Partnerstwa, w szczególności w wymiarze społecznym i gospodarczym.

		<p>Ideą projektu jest stworzenie platformy współpracy między przedsiębiorcami, samorządami, mieszkańcami, inwestorami, łączenie różnych pomysłów wspierających rozwój obszaru, poprawiających warunki życia jego mieszkańców, sieciowanie inicjatyw społeczności lokalnej, przedsiębiorców, NGO, samorządów i in. Centrum powinno inicjować dalsze aktywności pobudzające rozwój lokalny obszaru.</p> <p>Przedsięwzięcie obejmuje opracowanie koncepcji funkcjonowania instytucji, identyfikację i analizy kluczowych potrzeb społeczno-gospodarczych w sposób uspołeczniony z udziałem zainteresowanych podmiotów i osób, zbudowanie zespołu pracowników, wdrożenie systemu zarządzania i uruchomienie działalności Centrum oraz prowadzenie szeroko rozumianego wsparcia na rzecz rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.</p> <p>W działalność organizacji zostaną zaangażowani również przedstawiciele samorządów Partnerstwa, m.in. pracownicy odpowiedzialni za rozwój przedsiębiorczości, promocję, tworząc sieć współpracowników lokalnych oraz partnerzy społeczni, organizacje zrzeszające przedsiębiorców i sami przedsiębiorcy.</p>					
<p>Szacowana, skumulowana wartość wskaźnika dla przedsięwzięcia (wiązki projektów) <i>(min. 1 wskaźnik produktu i rezultatu z FEM lub LWK)</i></p>		<p>Wskaźnik produktu WLWK-PLRO001 - Liczba wspartych mikroprzedsiębiorstw (szt.) – 5</p> <p>Wskaźnik rezultatu WLWK-PLRR080 - Liczba kontaktów biznesowych (szt.) – 3</p>					
L.p.	Tytuł projektu	Nazwa beneficjenta / partnerów	Planowany zakres projektu – najważniejsze elementy projektu	Wskazanie zgodności projektu z programem	Planowane źródło finansowania, w przypadku finansowania w ramach FEM 21-27 wskazanie konkretnego CS	Szacunkowa wartość wkładu UE (euro) 1 EUR=4,4074	Planowany maksymalny okres realizacji (w latach)

I.1	Utworzenie Dąbrowskiego Centrum Rozwoju Lokalnego	Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego	remont i adaptacja pomieszczeń lub budowa nowego budynku na siedzibę Dąbrowskiego Centrum Rozwoju Lokalnego	Nie dotyczy FEM 2021-2027	PARP, Budżet Państwa, programy rządowe	3 260 869,57	2024-2030
Powiązanie z innymi projektami		<p>Projekty ujęte w wiązce <i>Rozwój gospodarczy Powiatu Dąbrowskiego</i> wykazują komplementarność w zakresie wspólnego wpływu na budowanie i stwarzanie uwarunkowań do rozwoju przedsiębiorczości oraz łączenie inicjatyw lokalnych. Projekty te są również powiązane z projektami realizowanymi obecnie lub w przeszłości, w poprzednich perspektywach finansowych, np.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stworzenie Centrum Inicjatyw Społecznych w ramach działalności Centrum Kulturalno-Społecznego w Morzyczynie, - Utworzenie Powiatowego Inkubatora Przedsiębiorczości i Innowacji w Szczucinie, - Z pomysłem na własny biznes do Inkubatora. 					

Przedsięwzięcie (wiązka projektów)	Rozwój infrastruktury kultury, opieka nad zabytkami, promocja produktów lokalnych i budowa szlaków turystycznych na terenie Powiatu Dąbrowskiego
Wskazanie i uzasadnienie realizacji celu Strategii IIT (CWD), przezprzedsięwzięcie (wiązka projektów), ze wskazaniem podejścia zintegrowanego	<p>Projekty zdefiniowane w wiązce „Rozwój infrastruktury kultury, opieka nad zabytkami, promocja produktów lokalnych i budowa szlaków turystycznych na terenie Powiatu Dąbrowskiego” realizują cel nr 2 „Wzrost jakości infrastruktury i usług publicznych na obszarze partnerstwa” Strategii Terytorialnej IIT Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego, a także ukierunkowane są na niwelowanie wspólnych problemów na obszarze całego Powiatu Dąbrowskiego, których rozwiązanie będzie miało wpływ na podniesienie konkurencyjności całego małopolskiego produktu turystycznego.</p> <p>Projekty te wywierają oddziaływanie na zwiększanie wpływu wspólnot lokalnych głównie na rozwój obszarów miejskich,</p>

w tym na rozwój i upowszechnianie kultury, ochronę i opiekę nad zabytkami, rozwój oferty turystycznej poprzez tworzenie produktów turystycznych bazujących na potencjałach oraz walorach kulturowych i przyrodniczych obszaru powiatu, rozwój szlaków turystycznych służących ukierunkowaniu ruchu turystycznego i przyciągnięciu turysty ponadlokalnego, przyczyniając się do zwiększenia atrakcyjności Powiatu Dąbrowskiego.

Projekt odpowiada na istniejący problem obszaru partnerstwa dotyczący konieczności ochrony, zachowania i rozwoju lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych umożliwiającą zachowanie dotychczasowych funkcji zabytków, a także nadaniu im nowych funkcji użytkowych, kulturalnych, edukacyjnych, służących lokalnej społeczności.

Realizacja przedsięwzięcia pozytywnie wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej regionu oraz na zwiększenie liczby turystów odwiedzających teren partnerstwa. Na obszarze Powiatu Dąbrowskiego występuje wiele miejsc atrakcyjnych turystycznie pod względem przyrodniczym, m.in. Obszary Chronionego Krajobrazu: Jastrzębsko-Żdżarski Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły, obszar Natura 2000, jak również szlaków turystycznych. Ważnym aspektem jest dziedzictwo historyczno-kulturowe, na które składają się zabytkowe drewniane i murowane kościoły, cmentarze wojenne, kapliczki przydrożne, regionalna kuchnia z produktami wpisanymi na Listę Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zabytkowe dworki, zaangażowanie i aktywność licznych kół gospodyń wiejskich i stowarzyszeń, tradycja sztuki ludowej i rękodzieła ludowego.

Wykorzystanie tych zasobów pozwoli uatrakcyjnić ofertę turystyczną partnerstwa, a także zwiększyć bazę wypoczynkowo-rekreacyjną dla mieszkańców regionu i gości oraz przyczynić się do rozwoju gospodarczego regionu.

Koncepcja przedsięwzięcia przyczyni się do wzbogacenia oferty turystycznej Powiatu Dąbrowskiego poprzez wykorzystanie potencjału kulturowego, przyrodniczego i krajobrazowego.

Planowane jest przeprowadzenie inwestycji związanych z poprawą infrastruktury turystycznej, takich jak punkty widokowe, wytyczenie nowych ścieżek edukacyjnych i przyrodniczych (rowerowych, pieszo-rowerowych), parku umiejętności dla rowerzystów oraz działań społecznych promujących walory kultury

niematerialnej Powiśla.

Rozwój turystyki rowerowej będzie szansą na wzmocnienie bazy noclegowej i gastronomicznej powiatu oraz pobudzenie gospodarcze regionu.

Obszar posiada sprzyjające warunki do uprawiania turystyki rowerowej (tereny równinne), jest pozytywnie odbierany przez grupy osób jeżdżących intensywnie na rowerach, posiada możliwość połączenia z istniejącymi trasami ponadregionalnymi Nadwiślańską Trasą Rowerową oraz VeloDunajec. Magnesem przyciągającym turystów może stać się m.in. Zalipie, zalew w Narożnikach, Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej, układy fortyfikacji (okopy szwedzkie w Dąbrówkach Breńskich) oraz Muzeum Drogownictwa w Szczucinie.

W skali województwa działania te wpisują się w priorytetowy program rozwoju turystyki rowerowej Małopolski. Potencjały te dają szansę na pobudzenie rozwoju turystyki rowerowej, powstanie nowych miejsc pracy, promocję regionu, a także poprawę uwarunkowań komunikacyjnych i jakości życia mieszkańców powiatu. Rozwój sieci dróg rowerowych jest szansą na organizację większych imprez sportowych, np. rajdów, organizację wypoczynku zorganizowanego dla większych grup pasjonatów aktywnej turystyki. Możliwym kierunkiem działania jest połączenie turystyki rowerowej z kajakową oraz wykorzystanie potencjałów obszaru takich jak: zespół dworsko-parkowy w Brniu, zalew w Narożnikach, odcinek rzeki Dunajec.

Liderzy lokalni w wynikach przeprowadzonych badań wskazywali na konieczność rozwoju turystyki aktywnej, agroturystyki, sieciowania oferty i instytucji na zasadach wzajemnej promocji i wspierania, a nie konkurencji. Wspólne działania w tym zakresie mogą być szansą na przyciągnięcie mieszkańców Krakowa i Tarnowa, chcących poznać nowe rejony Małopolski. Wykorzystanie przepraw mostowych stwarza możliwość współpracy i rozwoju projektu z gminami woj. świętokrzyskiego. Oznaczone, zmodernizowane lub nowo wytyczone drogi rowerowe umożliwią sieciowanie miejsc atrakcyjnych do spędzania wolnego czasu przez turystów ponadlokalnych.

Przedsięwzięcie wpłynie na podniesienie jakości infrastruktury kultury oraz zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej i podniesienie jej dostępności oraz atrakcyjności w regionie poprzez stworzenie optymalnych

		warunków do prowadzenia działalności kulturalnej.					
Szacowana, skumulowana wartość wskaźnika dla przedsięwzięcia (wiązki projektów) <i>(min. 1 wskaźnik produktu i rezultatu z FEM lub LWK)</i>		Wskaźnik rezultatu WLWK-RCR077 - Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem (os./rok) –1000 Wskaźnik produktu WLWK-PLRO139 - Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem (szt.) – 3 WLWK-PLRO137 - Długość utworzonych szlaków turystycznych –1 344 mb					
L.p.	Tytuł projektu	Nazwa beneficjenta / partnerów	Planowany zakres projektu – najważniejsze elementy projektu	Wskazanie zgodności projektu z programem	Planowane źródło finansowania, w przypadku finansowania w ramach FEM 21-27 wskazanie konkretnego CS	Szacunkowa wartość wkładu UE (euro) 1 EUR=4,4074	Planowany maksymalny okres realizacji (w latach)
II.1	Prace konserwatorskie w zespole dworsko-parkowym w Szczucinie	Gmina Szczucin	Prace konserwatorskie w zespole dworsko – parkowym w Szczucinie obejmujące przebudowę i remont ścieżek spacerowych,	Projekt: - realizuje działanie 7.1. typ B FEM, - dotyczy prac przy zabytkach nieruchomych (wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa małopolskiego) wraz z ich	FEM 2021-2027 CS 5(i) Dz. 7.1	2 689 441,00	2025 - 2027

			<p>budowę i przebudowę elementów małej architektury, budowę nowego, energooszczędnego oświetlenia, stworzenie atrakcji turystycznych związanych z dziedzictwem przyrodniczym na terenie parku, oczyszczenie stawu, co będzie stanowiło utworzenie nowej oferty turystycznej parku i związane będzie z prezentacją dziedzictwa kulturowego oraz promocja projektu.</p>	<p>otoczeniem,</p> <ul style="list-style-type: none"> - dotyczy zabytków, które będą mogły pełnić funkcje użytkowe, w szczególności kulturalne, związane z edukacją kulturalną, służące integracji lokalnej społeczności oraz rozwoju turystyki, - przewiduje działania przy zabytkach ruchomych, - przewiduje działania związane z prezentacją dziedzictwa kulturowego (zabytkowych kolekcji zbiorów) – efekty będą prezentowane/udostępniane przez co najmniej 5 lat, - przewiduje działania mające na celu dostosowanie zabytkowych obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, 			
--	--	--	---	--	--	--	--

				- nie został ujęty w innych strategiach instrumentów terytorialnych (ZIT, LGD, inne IIT).			
II.2	Prace konserwatorskie budynku w bramie wjazdowej do zabytkowego parku w Szczucinie	Lider: Powiat Dąbrowski Partner: Gmina Szczucin	Projekt przewiduje prace konserwatorskie budynku w bramie wjazdowej do zabytkowego parku w Szczucinie polegającą na wykonaniu robót budowlanych wewnątrz budynku i nowej elewacji budynku. Projekt wpłynie na rozwój gospodarczy i włączenie społeczne. Nastąpi wzrost jakości oferty w obszarze kultury, szczególnie dla osób zagrożonych wykluczeniem	Projekt: - realizuje działanie 7.1. typ B FEM, - dotyczy prac przy zabytkach nieruchomych (wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa małopolskiego) wraz z ich otoczeniem, - dotyczy zabytków, które będą mogły pełnić funkcje użytkowe, w szczególności kulturalne, związane z edukacją kulturalną, służące integracji lokalnej społeczności oraz rozwoju turystyki, - nie został ujęty w innych strategiach instrumentów terytorialnych (ZIT, LGD,	FEM 2021-2027 CS 5(i) Dz. 7.1	217 391,30	2025 - 2027

			społecznym, zwiększenie stopnia wykorzystania zasobów sektora kultury oraz zwiększenie efektywności działania instytucji kultury, służących rozwojowi społeczności oraz integracji społecznej. Projekt umożliwi zachowanie dotychczasowych funkcji zabytku, ale również umożliwi nadanie im nowych funkcji z przeznaczeniem w szczególności na cele kulturalne i służące integracji społecznej.	inne IIT).			
II.3	Prace	Gmina Bolesław	Projekt obejmuje	Projekt:	FEM 2021-	1 588	2025 - 2027

	<p>konserwatorskie w parku podworskim oraz Dworze Sroczyńskich w Bolesławiu</p>		<p>przygotowanie inwestycyjne dotyczące inwentaryzacji drzewostanu z oceną i wskazaniem zakresu prac rewaloryzacyjnych jak również prace rewaloryzacyjne w zakresie drzewostanu parku i roboty budowlane w zakresie urządzenia parku, w tym wykonanie alejek spacerowych, obiektów małej architektury, m.in. ławek, koszy na śmieci, tablic informacyjnych, oświetlenia itp. Projekt obejmuje również prace budowlane i</p>	<ul style="list-style-type: none"> - realizuje działanie 7.1. typ B FEM, - dotyczy prac przy zabytkach nieruchomych (wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa małopolskiego) wraz z ich otoczeniem, - dotyczy zabytków, które będą mogły pełnić funkcje użytkowe, w szczególności kulturalne, związane z edukacją kulturalną, służące integracji lokalnej społeczności oraz rozwoju turystyki, - nie został ujęty w innych strategiach instrumentów terytorialnych (ZIT, LGD, inne IIT). 	<p>2027 CS 5(i) Dz. 7.1</p>	<p>238,00</p>	
--	--	--	---	---	-------------------------------------	---------------	--

			<p>konserwatorskie przy budynku Dworu Sroczyńskich i promocję projektu. Projekt wpłynie na rozwój gospodarczy i włączenie społeczne. Nastąpi wzrost jakości oferty w obszarze kultury, szczególnie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zwiększenie stopnia wykorzystania zasobów sektora kultury oraz zwiększenie efektywności działania instytucji kultury, służących rozwojowi społeczności oraz integracji społecznej. Projekt</p>				
--	--	--	---	--	--	--	--

			umożliwi zachowanie dotychczasowych funkcji zabytku, ale również umożliwi nadanie im nowych funkcji z przeznaczeniem w szczególności na cele kulturalne i służące integracji społecznej.				
II.4	Utworzenie Centrum Kultury i Integracji Społeczności Wiejskiej w Luszowicach"	Gmina Radgoszcz	Projekt obejmuje opracowanie dokumentacji budowlanej, dobudowę do istniejącego budynku remizy OSP nowego, jednokondygnacyjnego budynku z przeznaczeniem na świetlicę wraz z zapleczem, wykonanie robót	Projekt: - realizuje działanie 7.1. typ A FEM, - przyczyni się do rozwoju podmiotu prowadzącego działalność kulturalną polegającą na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury, - przyczyni się do wzrostu jakości i dostępności oferty w obszarze kultury, szczególnie dla osób zagrożonych wykluczeniem	FEM 2021-2027 CS 5(i) Dz. 7.1	1 086 956,52	2025 - 2027

			wewnętrznych, wykończeniowych i zewnętrznych, zakup wyposażenia obiektu, zagospodarowanie terenu wokół budynku.	społecznym, - działania w projekcie przyczynią się do poprawy jakości funkcjonowania infrastruktury kultury, poprzez podnoszenie standardów infrastruktury, - w skali roku przynajmniej 80% czasu lub przestrzeni tej infrastruktury będzie wykorzystywane do celów związanych z kulturą, - nie został ujęty w innych strategiach instrumentów terytorialnych (ZIT, LGD, inne IIT).			
II.5	Rozwój tkanki społecznej i wzrost aktywności obywatelskiej poprzez budowę	Gmina Dąbrowa Tarnowska	Projekt obejmuje m.in.: wykonanie robót wewnętrznych, wykończeniowych i zewnętrznych w nowym obiekcie,	Projekt: - realizuje działanie 7.1. typ A FEM, - przyczyni się do rozwoju podmiotu prowadzącego działalność kulturalną	FEM 2021-2027 CS 5(i) Dz. 7.1	364 000,00	2025 - 2026

	<p>Centrum Kulturalno- Społecznego w Nieczajnie Górnej</p>		<p>zakup wyposażenia obiektu, zagospodarowanie terenu wokół budynku, promocja projektu.</p>	<p>polegającą na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury,</p> <ul style="list-style-type: none"> - przyczyni się do wzrostu jakości i dostępności oferty w obszarze kultury, szczególnie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, - działania w projekcie przyczynią się do poprawy jakości funkcjonowania infrastruktury kultury, poprzez podnoszenie standardów infrastruktury, - w skali roku przynajmniej 80% czasu lub przestrzeni tej infrastruktury będzie wykorzystywane do celów związanych z kulturą, - nie został ujęty w innych strategiach instrumentów 			
--	---	--	---	---	--	--	--

				terytorialnych (ZIT, LGD, inne IIT).			
II.6	Budowa, oznakowanie i promocja tras turystycznych na terenie Powiatu Dąbrowskiego	Powiat Dąbrowski	<p>Projekt obejmuje rozwój szlaków turystycznych służących właściwemu ukierunkowaniu ruchu turystycznego, przyczyniających się do zwiększenia atrakcyjności Powiatu Dąbrowskiego.</p> <p>Działania w projekcie obejmować będą budowę i promocję szlaków turystycznych m.in. szlaki piesze, rowerowe, wraz zinfrastrukturą towarzyszącą, jako niedominujący element projektu m.in. miejsca postojowe wyposażone w wiaty zapewniające ochronę przed słońcem i deszczem, stojaki dla</p>	<p>Projekt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizuje działanie 7.1. typ D FEM, - realizacja projektu będzie poprzedzona odpowiednią analizą popytu i oceną potrzeb w celu ograniczenia ryzyka nieefektywności, - projekt będzie skoordynowany z projektami w sąsiednich obszarach, unikając nakładania się i konkurowania, - projekt ma wpływ na stymulowanie aktywności turystycznej w regionie, wykraczający poza sam projekt, - projekt będzie trwały, a efekty będą utrzymywane po ich zakończeniu, - nie został ujęty w innych 	FEM 2021-2027 CS 5(i) Dz. 7.1	4 500 000,0 0	2025-2027

			rowerów, ławki, stoły, grille, paleniska, kosze na śmieci, zaplecze sanitarne, tablice informacyjne z przebiegiem szlaku, stacje ładowania rowerów, telefonów i urządzeń mobilnych, dystrybutory/ujęcia wody pitnej itp.	strategiach instrumentów terytorialnych (ZIT, LGD, inne IIT).			
II.7	Rozbudowa infrastruktury turystycznej w Gręboszowie w oparciu o nowe technologie i potencjał rzek: Wisły i Dunajca	Gmina Gręboszów	Projekt obejmuje budowę przystani w Ujściu Jezuickim wraz z zakupem wyposażenia oraz stworzeniem miejsca obsługi turystycznej, budowę bulwarów nadwiślanych, stref aktywności turystycznej skoncentrowanych wokół atrakcji turystycznych tj. miejsc	Projekt: - realizuje działanie 7.1. typ C FEM, - realizacja projektu będzie poprzedzona odpowiednią analizą popytu i oceną potrzeb w celu ograniczenia ryzyka nieefektywności, - projekt będzie skoordynowany z projektami w sąsiednich obszarach, unikając nakładania się i konkurowania, - projekt ma wpływ na	FEM 2021-2027 CS 5(i) Dz. 7.1	1 112 000,00	2025-2027

			<p>obserwacyjnych, małej architektury (np. ławki, stoły, paleniska, grille, wiaty, infokioski), boiska do sportów plażowych i promocję projektu.</p>	<p>stymulowanie aktywności turystycznej w regionie, wykraczający poza sam projekt,</p> <ul style="list-style-type: none"> - projekt będzie trwały, a efekty będą utrzymywane po ich zakończeniu, - nie został ujęty w innych strategiach instrumentów terytorialnych (ZIT, LGD, inne IIT). 			
II.8	Produkt turystyczny dotyczący lokalnego dziedzictwa kulturowego	Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego	<p>Projekt obejmuje budowę ścieżek edukacyjno-przyrodniczych, stref tematycznych m.in. dotyczących lokalnego dziedzictwa kulturowego, regionalnej kuchni i historii regionu wraz z małą architekturą (np. ławki, stoły, paleniska, grille, wiaty, infokioski itp.)</p>	<p>Projekt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizuje działanie 7.1. typ C FEM, - realizacja projektu będzie poprzedzona odpowiednią analizą popytu i oceną potrzeb w celu ograniczenia ryzyka nieefektywności, - projekt będzie skoordynowany z projektami w sąsiednich obszarach, unikając nakładania się i konkurowania, 	FEM 2021-2027 CS 5(i) Dz. 7.1	90 756,46	2025-2027

				<ul style="list-style-type: none"> - projekt ma wpływ na stymulowanie aktywności turystycznej w regionie, wykraczający poza sam projekt, - projekt będzie trwały, a efekty będą utrzymywane po ich zakończeniu, - nie został ujęty w innych strategiach instrumentów terytorialnych (ZIT, LGD, inne IIT). 			
Powiązanie z innymi projektami		<p>Projekty ujęte w wiązce „Rozwój infrastruktury kultury, opieka nad zabytkami, promocja produktów lokalnych i budowa szlaków turystycznych na terenie Powiatu Dąbrowskiego” wykazują komplementarność w zakresie wspólnego wpływu na budowanie i wzmacnianie konkurencyjności małopolskich wspólnot lokalnych głównie na rozwój obszarów miejskich, a w tym na rozwój i upowszechnianie kultury, ochronę i opiekę nad zabytkami, rozwój oferty turystycznej poprzez tworzenie produktów turystycznych bazujących na potencjałach oraz walorach kulturowych i przyrodniczych obszaru powiatu, a także rozwój szlaków turystycznych służących właściwemu ukierunkowaniu ruchu turystycznego i przyciągnięciu turysty ponadlokalnego w skali mikro na terenie powiatu dąbrowskiego oraz w skali makro w regionie. Projekty te są również powiązane z projektami realizowanymi obecnie lub w przeszłości, w poprzednich perspektywach finansowych, które pozwoliły na stworzenie już pewnych warunków do rozwoju powiatu dąbrowskiego w tym zakresie. Projekty te dotyczą m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Konserwacja zabytkowej kapliczki z figurą Matki Bożej Niepokalanie Poczętej usytuowanej w niszy na fasadzie dworu w Brniu z XIX w., – „Breń, kamienna kapliczka Matki Boskiej z Dzieciątkiem, koniec XVIII w., – Renowacja „Placu Walczących o Niepodległą Polskę” w Parku Miejskim w Dąbrowie Tarnowskiej”, – Modernizacja budynku Ośrodka Spotkań Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej wraz z wyposażeniem w 					

nowe technologie

- Budowa siedziby Samorządowego Centrum Kultury i Bibliotek z przeznaczeniem pod działalność kulturalną i czytelnictwem,
- Remont zalanych i zmytych alejek na terenie zespołu dworsko – parkowego w Brniu,
- Remont dachu wraz z wykonaniem elewacji na budynku „oficyny” znajdującej się na terenie zespołu dworsko – parkowego w Brniu,
- Remont konserwatorski zabytkowego kościoła pw. Św. Wojciecha BM w Bolesławiu,
- Prace budowlano- konserwatorskie przy budynku Dworu Sroczyńskich w Bolesławiu,
- Renowacja Ołtarza Głównego z obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem i barokowej ambony w zabytkowym Kościele p.w. Wszystkich Świętych w Dąbrowie Tarnowskiej,
- Wymiana pokrycia dachowego wraz z konserwacją szalunku elewacji kościoła pw. św. Zygmunta w Żelichowie,
- Renowacja kamiennej figury „Najświętsze Serce Pana Jezusa” w Kupieninie wraz z przynależnym ogrodzeniem,
- Prace konserwatorskie zegara na wieży w kościele pw. NMP Królowej Polski w Mędrzechowie wraz z remontem elementów drewnianych stanowiących drogę wejścia na wieżę,
- Prace konserwatorskie trzech ołtarzy będących na wyposażeniu kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Woli Mędrzechowskiej,
- Renowacja zabytkowej alei Olesno - Breń Podborze,
- Renowacja zabytkowej alei Breń Podborze – Owczarnia,
- Remont nawierzchni wokół Kościoła Parafialnego oraz pielęgnacja drzewostanu przy Kościele Parafialnym w Oleśnie,
- Renowacja drewnianej elewacji Kościoła zabytkowego pw. Św. Kazimierza w Radgoszczy,
- Renowacja tynków zewnętrznych i wewnętrznych oraz drzwi głównych Kościoła zabytkowego pw. Św. Józefa Oblubieńca NMP w Luszowicach,

- Konserwacja ołtarza głównego w kościele pw. Św. Marii Magdaleny w Szczucinie,
- Rewaloryzacja i konserwacja zabytkowego zespołu dworsko – parkowego w Brniu.

Przedsięwzięcie (wiązka projektów)	Poprawa jakości środowiska naturalnego w Powiecie Dąbrowskim
<p>Wskazanie i uzasadnienie realizacji celu Strategii IIT (CWD), przezprzedsięwzięcie (wiązkę projektów), ze wskazaniem podejścia zintegrowanego</p>	<p>Projekty zdefiniowane w wiązce „Poprawa jakości środowiska naturalnego w powiecie dąbrowskim” realizują cel nr 2, „Poprawa jakości środowiska naturalnego i zapobieganie skutkom zmian klimatu” Strategii Terytorialnej IIT Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego, a także ukierunkowane są na rozwiązywanie wspólnych problemów na obszarze całego powiatu dąbrowskiego, których rozwiązanie będzie miało wpływ na wspieranie dostępu do rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych przedostających się do wód powierzchniowych i podziemnych na terenie województwa małopolskiego oraz skoordynowanie polityki ochrony środowiska i zapobieganie skutkom zmian klimatycznych na całym obszarze partnerstwa.</p> <p>Powiat Dąbrowski, położony w obrębie dwóch rzek – Wisły i Dunajca oraz mniejszych, lokalnych cieków wodnych, jest szczególnie narażony na skutki podtopień, powodzi, a także nawalnych opadów i gwałtownych zjawisk atmosferycznych. Problem ten pogłębia brak narzędzi i odpowiednich procedur do prowadzenia właściwej polityki przestrzennej. Nadal zbyt mały nacisk położony jest na profilaktykę i zapobieganie podtopieniom niż na skutki tych zjawisk.</p> <p>Nieuregulowana, często skomplikowana sytuacja formalno-prawna i własnościowa jest dodatkową barierą w prowadzeniu skutecznych programów zapobiegających podtopieniom. Działania modernizacyjne infrastruktury przeciwpowodziowej są realizowane w niewielkim zakresie, z uwagi na wysokie koszty ich realizacji i utrzymania infrastruktury. Nieuregulowanie odpowiedzialności poszczególnych użytkowników skutkuje wydatkowaniem znacznych środków finansowych na odszkodowania, zamiast na działania zapobiegawcze. Na obszarze całego powiatu występują wylania i podtopienia z większych i mniejszych rzek,</p>

kanatów i cieków wodnych.

Na obszarze partnerstwa brakuje uporządkowanego i efektywnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. Na etapie diagnozy wskazywano takie przyczyny problemów środowiskowych jak np. niska skuteczność programów gospodarki odpadami, brak uporządkowanego i funkcjonalnego systemu zagospodarowania odpadów, brak działań ograniczających produkcję odpadów.

Jednym z kierunków ochrony wód jest zabezpieczenie ich przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z niedostatecznie oczyszczanych ścieków. Na terenie powiatu dąbrowskiego są gminy, gdzie gospodarka ściekowa nie jest w pełni uregulowana. Takie potrzeby występują na terenie gminy Olesno jak również gminy Bolesław.

Nadal dużym problemem pozostaje usuwanie i utylizacja wyrobów zawierających azbest z budynków i budowli na terenie powiatu. W zakresie działań kompleksowych wymagana jest również utylizacja zgromadzonego na hałdzie odpadu zawierającego azbest oraz niwelacja i rekultywacja terenu hałdy (gmina Szczucin).

Funkcjonujące niegdyś na obszarze powiatu zakłady produkcyjne zapewniały szeroki dostęp do tego rodzaju materiałów budowlanych.

Szczególnie na obszarach wiejskich jakość powietrza jest niezadowalająca z powodu użytkowania węglowych źródeł ciepła. Wśród mieszkańców niski jest również poziom wiedzy i świadomości ekologicznej oraz postaw wpływających na zachowanie dobrego stanu środowiska naturalnego. Dla samorządów znaczące obciążenie finansowe stanowią wydatki na ogrzewanie budynków użyteczności publicznej. Wiele takich obiektów nie przeszło jeszcze procesu termomodernizacji. Większość działań prowadzonych jest odrębnie na terenie każdej z gmin. Na efektywność tych działań rzutuje również brak spójnej, skoordynowanej polityki ochrony środowiska i przeciwdziałania negatywnym zmianom klimatu.

Przedsięwzięcie zakłada realizację szeregu działań związanych z zapobieganiem pogorszenia stanu środowiska naturalnego oraz adaptacją obszaru do następujących zmian klimatycznych, m.in. w zakresie poprawy jakości powietrza, ochrony przeciwpowodziowej i retencjonowania wody opadowej. Kluczowym projektem będzie opracowanie kompleksowego i spójnego dla całego obszaru Partnerstwa „Planu adaptacji do zmian klimatu”.

		W wyniku opracowania Planu powstanie lista działań i projektów o charakterze inwestycyjnym i społecznym, których realizacja pozwoli na prowadzenie skoordynowanej polityki ochrony środowiska i zapobieganie skutkom zmian klimatycznych na całym obszarze partnerstwa.					
Szacowana, skumulowana wartość wskaźnika dla przedsięwzięcia (wiązki projektów) <i>(min. 1 wskaźnik produktu i rezultatu z FEM lub LWK)</i>		<p>Wskaźnik rezultatu</p> <ul style="list-style-type: none"> - WLWK-PLRR038 - Ludność podłączona do wybudowanej lub zmodernizowanej zbiorczej kanalizacji sanitarnej –3 016 osób <p>Wskaźnik produktu</p> <ul style="list-style-type: none"> - WLWK-RCO027- Krajowe oraz regionalne i lokalne strategie na rzecz przystosowania się do zmian klimatu– 1 szt. - WLWK-PLRO047 - Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej – 27 km 					
L.p.	Tytuł projektu	Nazwa beneficjenta / partnerów	Planowany zakres projektu – najważniejsze elementy projektu	Wskazanie zgodności projektu z programem	Planowane źródło finansowania, w przypadku finansowania w ramach FEM 21-27 wskazanie konkretnego CS	Szacunkowa wartość wkładu UE (euro) 1 EUR=4,4074	Planowany maksymalny okres realizacji (w latach)
III.1	Opracowanie „Planu adaptacji do zmian klimatu”	Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego	Projekt obejmuje przeprowadzenie diagnozy i opracowanie dokumentu, którego	Nie dotyczy FEM	Ministerstwo Klimatu i Środowiska NFOŚiGW	34 033,00	2024-2029

			głównym celem jest ocena wrażliwości na zmiany klimatu i zaplanowanie działań adaptacyjnych, adekwatnych do zidentyfikowanych zagrożeń.				
III.2	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Olesno	Gmina Olesno	Projekt obejmuje: - opracowanie dokumentacji projektowej, - wykonanie robót budowlanych, - odbiór robót, - uzyskanie wymaganych pozwoleń, - oddanie do użytkowania	Nie dotyczy FEM	Budżet Państwa, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2021-2027	4 537 822,75	2024-2029
III.3	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Szczucin	Gmina Szczucin	Projekt obejmuje: - opracowanie dokumentacji projektowej, - wykonanie robót	Nie dotyczy FEM	Budżet Państwa, Program Rozwoju Obszarów	2 000 000,00	2024-2029

			budowlanych, - odbiór robót, - uzyskanie wymaganych pozwoleń, - oddanie do użytkowania		Wiejskich 2021-2027		
Powiązanie z innymi projektami		<p>Projekty ujęte w wiązce „Poprawa jakości środowiska naturalnego w powiecie dąbrowskim” wykazują komplementarność w zakresie wspólnego wpływu na wspieranie dostępu do zrównoważonej gospodarki wodnej na terenie województwa małopolskiego, w tym również rozwoju infrastruktury komunalnej zapewniającej odprowadzanie i efektywne oczyszczanie ścieków przedostających się do wód powierzchniowych i podziemnych.</p> <p>Projekty te są również powiązane z projektami realizowanymi obecnie lub w przeszłości, w poprzednich perspektywach finansowych, które pozwoliły na stworzenie już pewnych warunków do rozwoju powiatu dąbrowskiego w tym zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Budowa sieci i przyłączy kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Szczucin i Lubasz, Gmina Szczucin – Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Olesno – etap I- Oleśnica 					

Źródło: opracowanie własne

4. Warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii

Sprawne zarządzanie procesem wdrażania strategii wymaga zbudowania odpowiedniej struktury organizacyjnej. Proces realizacji strategii Partnerstwa wymaga uruchomienia dwóch struktur organizacyjnych:

1. struktury zarządzania strategią,
2. struktury wdrażania strategii.

Struktura zarządzania strategią obejmuje:

- a. Radę Partnerstwa – tworzą ją Starosta, Wójtowie i Burmistrzowie samorządów wchodzących w skład partnerstwa
- b. zespół ds. strategii partnerstwa – złożony z przedstawicieli gmin partnerskich tworzących na etapie budowania strategii partnerstwa Grupę Roboczą.

Rada Partnerstwa jest organem decyzyjnym złożonym z członków zwyczajnych Stowarzyszenia, która tworzy jednocześnie Zarząd organizacji. Rada Partnerstwa kierowana przez Przewodniczącego – Starostę Powiatu Dąbrowskiego, działa w oparciu o właściwe merytorycznie zapisy Statutu Stowarzyszenia. Przewodniczący Rady Partnerstwa pełni również funkcję Przewodniczącego Zarządu Stowarzyszenia. Zespół ds. strategii partnerstwa zostanie powołany po przyjęciu Strategii przez Partnerstwo poprzez podjęcie stosownej Uchwały Zarządu Stowarzyszenia. Działanie to mieści się w kompetencjach Zarządu, tj. bieżącym kierowaniu działalnością Stowarzyszenia.

Z punktu widzenia realizacji strategii do głównych zadań Rady Partnerstwa należy m.in.:

- bieżące monitorowanie kierunków rozwoju partnerstwa, ocena stopnia osiągniętych rezultatów, wskaźników i celów,
- wyznaczanie strategicznych kierunków rozwoju partnerstwa,
- podejmowanie decyzji o zakresie aktualizacji strategii i przyjęciu do realizacji nowych projektów strategicznych i uzupełniających,

- akceptacja i wypracowanie ostatecznego kształtu projektów strategicznych, rekomendowanych przez członków partnerstwa i zespół ds. strategii partnerstwa,
- podejmowanie decyzji zarządczych w zakresie realizowanych wspólnie projektów strategicznych (ewentualnie również uzupełniających)
- współpraca z Interesariuszami, uczestnictwo w uspołecznianiu procesu realizacji strategii.

Zespół realizuje zadania na poziomie gmin członkowskich o charakterze wykonawczym oraz doradczym. Zakres zadań może ulec zmianie wskutek aktualizacji strategii lub decyzji Rady Partnerstwa.

Do głównych zadań zespołu ds. strategii partnerstwa będzie należeć m.in.:

- prowadzenie bieżącego monitoringu realizacji projektów strategicznych, stopnia osiągnięcia zamierzonych wskaźników i celów
- generowanie pomysłów i procedowanie nowych projektów partnerskich przy współudziale partnerów społeczno-gospodarczych
- uspołecznienie procesu opracowania projektów i aktualizacji strategii, utrzymanie bieżącego kontaktu z kluczowymi Interesariuszami,
- współpraca z komórkami merytorycznymi gmin w zakresie realizacji projektów strategicznych,
- pełnienie roli doradczej dla Rady Partnerstwa.

Prace zespołu ds. strategii partnerstwa będą kierowane przez koordynatora. Do głównych zadań koordynatora należy m.in.:

- tworzenie harmonogramu i organizacja prac zespołu,
- przekazywanie wiążących informacji od Rady Partnerstwa do zespołu,
- przekazywanie Radzie Partnerstwa wypracowanego, wspólnego stanowiska roboczego zespołu dotyczącego zagadnień związanych z realizacją Strategii,
- współorganizowanie i realizowanie procesu uspołeczniania procesu zarządzania strategią partnerstwa, współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Istotnym elementem będzie wypracowanie form partycypacji partnerów społeczno-gospodarczych w procesie zarządzania strategią partnerstwa. Działania uspołeczniające mogą przyjąć różnorodny kształt uwzględniający warunki lokalne, np. informowanie o treści i zaawansowaniu realizacji strategii w BIP i na stronach UG partnerstwa, prowadzenie sond wśród mieszkańców, wypracowywanie wspólnych stanowisk samorządu i społeczności lokalnych podczas debat i spotkań.

Wdrażanie strategii obejmuje działania związane głównie z realizacją projektów. Struktura wdrażania przedstawia się następująco:

- a. koordynator przedsięwzięcia –realizacja projektów obejmujących kilka gmin wymaga powołania lidera projektu; samorząd pełniący tęfunkcję uzgadnia z pozostałymi zaangażowanymi w projekt gminamikandydaturę nakoordynatora prac zespołu projektowego,
- b. zespół projektowy –tworzą pracownicy komórek merytorycznie właściwychsamorządów zaangażowanych w realizację projektu.

Na poziomie wdrażania projektów konieczne będzie uprzednie ustalenie zasad i obowiązujących procedur realizacji, uwzględniających regulacje organizacyjne gmin, ogólne przepisy prawne oraz wytyczne programów finansowych. W trakcie realizacji projektów strategicznych dużą rolę odgrywać będzie komunikacja społeczna, wypracowywanie z mieszkańcami spójnej koncepcji projektu odpowiadającej na potrzeby, informowanie o stanie zaawansowania prowadzonych działań. Za działania uspołeczniające realizację projektów strategicznych odpowiedzialne będą samorzady realizujące dany projekt.

Decyzje o składzie partnerstwa, przyjęciu lub rezygnacji członków reguluje Statut Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego.

Partnerstwo jest sformalizowane i działa w ramach Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego (SSPD). Zostało zarejestrowane 20 lipca 2001r.

Celem stowarzyszenia jest działalność w zakresie upowszechniania kultury, historii, dziedzictwa kulturowego, sportu i kultury fizycznej, promocji regionu, wspierania osób niepełnosprawnych i pieczy zastępczej, ochrony środowiska i rozwoju regionalnego.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele m.in. poprzez:

1. działania na rzecz budowy, rozbudowy sieci kolektorów sanitarnych i oczyszczalni ścieków;
2. działania na rzecz modernizacji dróg, budowy kolei, uruchomienia połączeń kolejowych do Szczucina,
3. organizację i wdrożenie systemów zbiórki, segregacji, składowiska i utylizacji odpadów stałych oraz budowy składowiska na tego rodzaju odpady,
4. doprowadzenie do powstania nowych instalacji utylizacji odpadów niebezpiecznych (azbest) i przemysłowych;
5. działania na rzecz ochrony przeciwpowodziowej powiatu;

6. działania na rzecz poprawy czystości powietrza - alternatywne źródła energii;
7. kształtowanie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców powiatu;
8. działalność na rzecz turystyki i krajoznawstwa;
9. działania zmierzające do rozwoju infrastruktury drogowej;
10. opracowanie i przygotowanie projektów o dofinansowanie z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym z funduszy europejskich;
11. współpracę międzynarodową;
12. inspirowanie i podejmowanie przedsięwzięć zmierzających do gospodarczego rozwoju i promocji regionu;
13. inspirowanie, formułowanie i promowanie wspólnych ofert inwestycyjnych dla kapitału krajowego i zagranicznego;
14. wspieranie działalności Szpitala im. S. Petrycego w Dąbrowie Tarnowskiej oraz podejmowanie działań służących rozwojowi i zabezpieczeniu opieki zdrowotnej, zgodnie z potrzebami ludności z terenu powiatu, wymiany doświadczeń i informacji w tym zakresie;
15. podejmowanie działań na rzecz promocji zdrowia i zachowań prozdrowotnych;
16. inne działania służące rozwojowi regionalnemu;
17. wspieranie i inicjowanie działań na rzecz poszanowania i zachowania tradycji, zwyczajów i obrzędów charakterystycznych dla powiatu dąbrowskiego;
18. współdziałanie z innymi organizacjami pozarządowymi i wspólnotami lokalnymi;
19. działania w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
20. działania na rzecz osób niepełnosprawnych;
21. promocja i organizacja wolontariatu;
22. współpraca ze szkołami w zakresie rozwoju dzieci i młodzieży;
23. działalność na rzecz kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, działania na rzecz ochrony zabytków
24. działania na rzecz promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
25. upowszechnianie kultury fizycznej i sportu;
26. działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
27. pomoc Polonii i Polakom za granicą;
28. działania w zakresie porządku i bezpieczeństwa publicznego;

29. wspieranie rodzin, w tym rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej;
30. działalność charytatywna;
31. działalność na rzecz ochrony dziedzictwa przyrodniczego oraz promocja społecznej funkcji lasów;
32. działalność na rzecz pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
33. promocję Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;
34. podjęcie współpracy na rzecz realizacji innych instrumentów terytorialnych, w tym przygotowanie i realizacja Strategii Terytorialnej;
35. podejmowanie działań na rzecz wspierania działalności Kompanii Honorowej Powiatu Dąbrowskiego.

Na etapie wdrażania oraz oceny skutków realizacji niniejszej strategii zostanie powołana Rada Społeczno-Gospodarcza złożona z przedstawicieli mieszkańców, przedsiębiorców oraz ww. podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w tym również organizacjom działającym na rzecz ochrony środowiska, promującym włączenie społeczne, prawa podstawowe, prawa osób niepełnosprawnych, równość płci i niedyskryminacji.

Powołana Rada będzie miała charakter opiniotwórczy i doradczy. Posiedzenia Rady odbywać się będą minimum raz w roku. Głównym zadaniem Rady będzie opiniowanie działań podejmowanych w związku z realizacją strategii oraz występowanie z głosem doradczym w zakresie planowanych przedsięwzięć.

Aktualizacja strategii może nastąpić na wniosek każdego z członków partnerstwa z powodów istotnych dla rozwoju obszaru w dowolnym czasie obowiązywania dokumentu (m.in. konieczności uwzględnienia nowego kierunku rozwoju, wykorzystania aktualnych szans i uwarunkowań rozwojowych, zmiany otoczenia prawnego, makro- i mikroekonomicznego, możliwości realizacji nowego projektu strategicznego, ważnego dla rozwoju obszaru). Proces aktualizacji wymaga odpowiedniego przygotowania, a przede wszystkim wyrażenia woli i podjęcia takiej decyzji przez Radę Partnerstwa.

W proces aktualizacji strategii zostanie zaangażowana również Rada Społeczno-Gospodarcza poprzez wyrażenie swojej opinii i głosu doradczego związanego z planowanymi zmianami w aktualizowanym dokumencie.

Zarówno przyjęcie strategii jak i jej aktualizacja mogą nastąpić w wyniku podjęcia stosowanej Uchwały przez władze Stowarzyszenia. Uchwały te mogą zapaść zwykłą większością głosów w głosowaniu jawnym, w obecności co najmniej połowy liczby delegatów – członków Stowarzyszenia.

5. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji strategii

5.1. Wskaźniki realizacji strategii

Niniejszy rozdział określa wskaźniki rezultatu i produktu strategicznego związane z osiągnięciem założonych celów strategii.

Tabela 9. Wskaźniki rezultatów strategicznych

Nazwa wskaźnika rezultatu strategicznego (RS)	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok 2020)	Wartość docelowa (rok 2029)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
Cel nr 1	Wzmocnienie potencjału gospodarczego oraz rynku pracy obszaru Partnerstwa				
Liczba kontaktów biznesowych	sztuka	0	3	Wsparte przedsiębiorstwa, DCRL	Corocznie
Cel nr 2	Wzrost jakości infrastruktury i usług publicznych na obszarze Partnerstwa				
liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoba	0	1 000	pomiary prowadzone przez Instytucje kultury, samorządy lokalne	Corocznie
Cel nr 3	Poprawa jakości środowiska naturalnego i zapobieganie skutkom zmian klimatu				
Ludność podłączona do wybudowanej lub zmodernizowanej zbiorczej kanalizacji sanitarnej	osoba	31 783	34 799	GUS, samorządy lokalne	corocznie

Źródło: opracowanie ZMP

Tabela 10. Wskaźniki produktów strategicznych

Nazwa wskaźnika produktu strategicznego (RS)	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok 2020)	Wartość docelowa (rok 2029)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
Cel nr 1	Wzmocnienie potencjału gospodarczego oraz rynku pracy obszaru Partnerstwa				
Liczba wspartych mikroprzedsiębiorstw	sztuka	0	5	ewidencja przedsiębiorców, DCRL	corocznie
Cel nr 2	Wzrost jakości infrastruktury i usług publicznych na obszarze Partnerstwa				
Długość utworzonych szlaków turystycznych	km	0	1 344 mb	samorządy lokalne	corocznie
Cel nr 3	Poprawa jakości środowiska naturalnego i zapobieganie skutkom zmian klimatu				
Krajowe oraz regionalne i lokalne strategie na rzecz przystosowania się do zmian klimatu	sztuka	0	1	samorządy lokalne	corocznie

Źródło: opracowanie ZMP

Coroczny pomiar pozwoli na mierzenie stopnia osiągnięcia wartości wskaźników oraz dynamiki zmian. Wyniki pomiarów będą kumulatywnie składać się na wartość całkowitą, założoną do osiągnięcia w 2029r.

5.2. Monitorowanie procesu wdrażania strategii

Monitorowanie wdrażania strategii jest procesem, w którym na bieżąco prowadzona jest obserwacja realizowanych projektów i powstających produktów. Systematyczne gromadzenie i przetwarzanie danych z procesu monitoringu ukierunkowane jest przede wszystkim na terminowości realizowanych zadań zgodnie z przyjętymi harmonogramami oraz osiąganiu produktów w wyznaczonych terminach. Proces monitorowania jest równocześnie narzędziem zarządczym realizacji strategii, stanowi źródło informacji o ewentualnych trudnościach

i opóźnieniach w realizacji założeń strategii. Tym samym daje możliwość oceny skali ryzyk i zaplanowania środków zaradczych.

System monitoringu opiera się o:

- a. Radę Partnerstwa – na podstawie przyjętych sprawozdań z realizacji strategii podejmuje decyzje zarządcze w zakresie realizowanych projektów i strategii,
- b. zespół ds. strategii partnerstwa wraz z koordynatorem – agreguje informacje dotyczące monitoringu, weryfikuje stopień osiąganych wskaźników i przedstawia je Radzie Partnerstwa,
- c. komórki merytorycznie właściwe w samorządach realizujących projekty strategiczne – realizują proces monitorowania projektów wg ustalonych procedur w zakresie rzeczowym i finansowym.

Monitorowanie realizacji strategii odbywać się będzie na poziomie celów strategicznych oraz realizacji projektów strategicznych wg przyjętych założeń. Pomiary wskaźników rezultatu strategicznego oraz wskaźników produktu i rezultatu prowadzone będą corocznie. Proces ten powinien być realizowany jako:

- a. monitoring rzeczowy odnoszący się do weryfikacji osiągania kolejnych etapów projektów oraz powstawania produktów zgodnie z założonymi harmonogramami,
- b. monitoring finansowy – obejmujący stopień wykonania założonych budżetów i analizę przepływów finansowych projektów.

Koordynator wraz z zespołem ds. strategii partnerstwa we współpracy z zaangażowanymi komórkami w poszczególnych samorządach ustalą procedurę monitorowania wskaźników produktu i rezultatu na poziomie realizowanych projektów. Proces monitorowania ww. wskaźników powinien odnosić się do wskaźników zdefiniowanych w danym projekcie, częstotliwości pomiaru oraz jednostki odpowiedzialnej za dokonanie pomiaru. Koordynator zespołu gromadzi informacje dotyczące postępów w realizacji strategii przekazywane od członków zespołu i dokonuje oceny stopnia realizacji założonych wskaźników strategicznych oraz wskaźników produktu i rezultatu. Na podstawie osiągniętych postępów w realizacji projektów strategicznych koordynator wraz z zespołem ds. strategii partnerstwa dokonują pomiaru stopnia osiągnięcia wskaźników rezultatu strategicznego oraz wskaźników produktu i rezultatu. Jeden raz w roku zebrane informacje prezentowane są w formie sprawozdania Radzie Partnerstwa. Informacje te, po przyjęciu przez Radę Partnerstwa będą upubliczniane na stronie internetowej Powiatu Dąbrowskiego (www.powiatdabrowski.pl), do 30 czerwca kolejnego roku następującego po roku objętym sprawozdaniem.

5.3. Ewaluacja stopnia osiągnięcia celów strategicznych

Proces ewaluacji polegał będzie na zbadaniu stopnia osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych. Ocena ta koncentruje się na kwestiach ilościowych realizacji wskaźników strategicznych oraz jakościowych.

Pod względem jakościowym ocenie będzie podlegać osiągnięcie rezultatów bezpośrednich czyli mierzalna korzyść beneficjentów końcowych uzyskana na zakończenie danego projektu. Korzyść ta wyrażać będzie pozytywną zmianę sytuacji beneficjentów końcowych wypracowaną w skutek realizacji danego projektu strategicznego. Drugim, wyższym poziomem ewaluacji jest weryfikacja skuteczności osiągnięcia celów strategicznych, wyrażona oceną stopnia osiągnięcia rezultatów strategicznych.

Kryteriami stosowanymi w procesie ewaluacji będą:

- a. trafność –stopień dopasowania celów strategii do realnych potrzeb mieszkańców, które mogą ulec zmianie w trakcie realizacji strategii; skala i adekwatność podejmowanej interwencji na zidentyfikowane problemy,
- b. skuteczność –stopień osiąganych celów strategicznych mierzony wskaźnikami rezultatu strategicznego,
- c. efektywność –stosunek uruchomionych zasobów i nakładów ponoszonych na projekty, do osiągniętych produktów i rezultatów,
- d. użyteczność –skala użyteczności osiągniętych produktów i rezultatów w ramach realizowanych projektów strategicznych dla mieszkańców, ich funkcjonalność, chęć i częstotliwość korzystania, wypracowane efekty pozytywne i negatywne,
- e. trwałość –rodzaj i trwałość osiągniętych zmian oraz horyzont czasowy ich użyteczności dla mieszkańców.

Obowiązkową ewaluację należy przeprowadzić na zakończenie okresu obowiązywania strategii. Raport przedstawiający wyniki realizacji strategii powinien zostać upubliczniony wśród mieszkańców powiatu. Zalecanym rozwiązaniem jest również wykonanie ewaluacji okresowej, po zakończeniu realizacji danego projektu strategicznego. W przypadku projektów, których okres funkcjonowania projektu jest dłuższy niż okres obowiązywania strategii, ewaluację taką można zrealizować w fazie projektu, w której osiągnięte wysoki stopień rozwoju i funkcjonalności.

Ewaluację przeprowadza koordynator z zespołem ds. strategii partnerstwa. Możliwe jest również wykonanie tego elementu strategii przez podmiot zewnętrzny we współpracy z zespołem. Koordynator zespołu prezentuje Radzie Partnerstwa wyniki przeprowadzonej ewaluacji.

6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

6.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowania strategii

W proces planowania strategicznego i opracowania strategii Partnerstwa zaangażowani byli różni Interesariusze m.in. mieszkańcy, liderzy społeczni, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, w tym również organizacje działające na rzecz ochrony środowiska, promujące włączenie społeczne, prawa podstawowe, prawa osób niepełnosprawnych, równość płci i niedyskryminacji.

Szczególnie ważnym był etap diagnozy. Przeprowadzone badania ankietowe wśród mieszkańców, przedsiębiorców, młodzieży, liderów społecznych reprezentujących także ww. podmioty społeczeństwa obywatelskiego dostarczyły cennych informacji o występujących problemach, oczekiwanych kierunkach rozwoju i pożądanym projektach.

Na etapie budowania strategii wzięto pod uwagę wyniki badań liderów społeczeństwa obywatelskiego dotyczące kierunków rozwoju Partnerstwa. Wszyscy ankietowani z tej grupy społecznej w odpowiedziach na pytanie otwarte zwrócili uwagę na rozwój gospodarczy regionu i rynku pracy jako główny kierunek zmian i potrzebę rozwojową obszaru.

Wśród mieszkańców obszaru przeprowadzona została również sonda dotycząca wyboru najważniejszych celów rozwoju obszaru Partnerstwa. W sondzie wzięło udział 29 mieszkańców powiatu. Respondenci wskazali przede wszystkim na: rozwój gospodarczy i zmniejszenie skali bezrobocia, poprawę jakości usług publicznych świadczonych dla seniorów oraz wzrost jakości podstawowej infrastruktury publicznej. Sonda była głosem wspierającym w dalszych pracach grupy roboczej.

Przeprowadzone zostały również 3 warsztaty strategiczne na temat rozwoju usług publicznych, rozwoju gospodarczego oraz rozwoju turystyki rowerowej na terenie powiatu.

W ostatnim ze spotkań obok pracowników samorządów udział wzięli również przedstawiciele mieszkańców – osoby uprawiające czynnie turystykę rowerową.

Cennych informacji dostarczył także wywiad z kierownictwem Oddziału Doradztwa Rolniczego w Dąbrowie Tarnowskiej. Zgromadzone informacje pozwoliły na pełniejszą identyfikację potencjałów obszaru, zjawisk problemowych i potencjalnych szans rozwojowych oraz wzmocniły prace nad kształtem projektów strategicznych.

Projekt strategii został dwukrotnie upubliczniony mieszkańcom obszaru, podmiotom gospodarczym, organizacjom pozarządowym reprezentującym społeczeństwo obywatelskie, w tym również działającym na rzecz ochrony środowiska, promującym włączenie społeczne, prawa podstawowe, prawa osób niepełnosprawnych, równość płci i niedyskryminacji działającym na obszarze partnerstwa i innym osobom zainteresowanym. Wpłynęły jedynie dwa komentarze, w tym głos podkreślający obowiązek utrzymania w dobrym stanie technicznym rowów melioracyjnych, spoczywający indywidualnie na właścicielach, a nie kolektywnie na społeczności mieszkańców.

Kolejnym elementem budowania strategii Partnerstwa były konsultacje z kluczowym Interesariuszem - Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego.

6.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji strategii

Realizacja strategii będzie kolejnym etapem, na którym powinno być realizowane włączenie społeczne w działania władz samorządowych wynikające z realizacji strategii.

Na poziomie zarządczym społeczność lokalna powinna być systematycznie informowana o stopniu realizacji strategii i osiągniętych rezultatach strategicznych oraz celach. Informacje te mogą być przekazywane społeczności lokalnej poprzez roczne komunikaty na podstawie przyjętych przez Radę Partnerstwa sprawozdań ukazujące się na stronie internetowej Powiatu Dąbrowskiego, jak również stanowić część raportów o stanie gmin podawanych corocznie do wiadomości publicznej przez władze lokalne. W proces ten zaangażowana będzie również Rada Społeczno-Gospodarcza partnerstwa, reprezentująca mieszkańców, przedsiębiorców oraz przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego.

W trakcie wdrażania zaplanowanych projektów strategicznych istotnym elementem jest uspołecznienie tego procesu, w szczególności w zakresie wypracowania koncepcji i ostatecznego kształtu przedsięwzięcia wraz ze społecznością lokalną. Partycypacyjny proces planowania pozwoli na ściślejsze i bardziej trafne dopasowanie projektu do realnych potrzeb jego odbiorców.

Zaplanowane w strategii projekty, w zależności od ich tematyki i zakresu, będą mogły być również konsultowane społecznie. Włączenie mieszkańców oraz partnerów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie w tak istotny temat zwiększa szanse na zaangażowanie społeczności lokalnej w bezpośrednie działania.

Udział mieszkańców, reprezentantów społeczeństwa obywatelskiego na etapie realizacji strategii będzie przyjmował różne formy: od bardziej biernych polegających na komunikowaniu zagadnień, informowaniu o kolejnych etapach, po bardziej czynne, np. spotkania, dialog, pozyskiwanie informacji, wypracowywanie koncepcji, programu funkcjonalnego.

Wybór stosownych działań włączających społeczność lokalną spośród szerokiego katalogu możliwości, będzie zależał od etapu wdrażania poszczególnych projektów. Za działania zwiększające partycypację społeczną odpowiedzialne będą przede wszystkim samorządy zaangażowane w dany projekt strategiczny, przy współpracy zespołu ds. strategii partnerstwa.

6.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów strategii

Włączenie społeczne na etapie oceny efektów strategii planowane jest dwutorowo. Z jednej strony społeczność lokalna będzie informowana o stopniu realizacji wskaźników, z drugiej sama będzie uczestniczyć w ocenie ich realizacji. Informacja o poczynionych postępach w realizacji zostanie upubliczniona poprzez zamieszczenie na stronach internetowych wszystkich samorządów w formie raportu.

Planuje się zapewnienie aktywnego udziału przedstawicieli społeczności lokalnej oraz podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, o których mowa w tzw. „ustawie wdrożeniowej” w ocenie realizacji strategii w następujący sposób:

- a) przeprowadzenie oceny śródkresowej w czwartym roku obowiązywania strategii w formie badania sondażowego,
- b) przeprowadzenie oceny *ex post*, do roku po zakończeniu realizacji strategii, również w formie badania sondażowego.

Badania sondażowe mają na celu poznanie opinii mieszkańców oraz przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego na temat procesów i zmian jakie zaszły na obszarze Partnerstwa. Formy badań opinii mogą zostać rozszerzone i wzmocnione poprzez np. debaty społeczne z mieszkańcami, władzami publicznymi, partnerami społeczno-gospodarczymi.

7. Źródła finansowania – potencjalne źródła finansowania dla poszczególnych projektów

Projekty strategiczne odpowiadają na zróżnicowane problemy partnerstwa, łączą działania z obszarów: gospodarczego, społecznego, środowiskowego, przestrzennego, zadania inwestycyjne, jak i nieinwestycyjne. Realizacja projektów będzie zatem wymagać montażu środków finansowych z wielu różnych źródeł. Nie są to wyłącznie fundusze europejskie, ale również środki krajowe, środki własne gmin, partnerów społecznych czy przedsiębiorców.

Przedstawione w tabeli potencjalne źródła finansowania projektów nie wyczerpują wszystkich możliwości w tym zakresie.

Tabela 11. Potencjalne źródła finansowania projektów strategicznych

Nazwa przedsięwzięcia	Zakres działań	Źródła finansowania
Rozwój gospodarczy PowiatuDąbrowskiego	remont i adaptacja pomieszczeń lub budowa nowego budynku na siedzibę Dąbrowskiego Centrum Rozwoju Lokalnego	Budżet Państwa, programy rządowe, środki własne gmin
Rozwój infrastruktury kultury, opieka nad zabytkami, promocja produktów lokalnych i budowa szlaków turystycznych na terenie Powiatu Dąbrowskiego	Zadania inwestycyjne m.in. wykonanie dokumentacji projektowej, budowa szlaków turystycznych, budowa małej architektury, rewaloryzacja zabytków i parków, modernizacja i wyposażenie instytucji kultury	fundusze UE, środki własne gmin

Poprawa jakości środowiska naturalnego w Powiecie Dąbrowskim	Zadania inwestycyjne: budowa infrastruktury kanalizacyjnej	Budżet Państwa, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2021-2027, środki własne, kredyty i pożyczki
	Zadania nieinwestycyjne: opracowanie Planu adaptacji do zmian klimatu	środki własne, NFOŚiGW, PGW Wody Polskie

Źródło: opracowanie ZMP

Dotychczasowe relacje partnerstwa z Lokalnymi Grupami Działania z województwa świętokrzyskiego i podkarpackiego wskazują na dobrą i efektywną współpracę gmin. Kontynuacja tej współpracy to szansa na dofinansowanie i realizację kolejnych projektów, w szczególności inwestycji w zakresie małej infrastruktury turystycznej, kulturalnej, sportowej, wspomagania rozwoju lokalnego rynku produktów i usług.

Obszarem zainteresowania pod względem źródeł finansowania projektów strategicznych i całego spektrum projektów uzupełniających powinien być również Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2023-2027. W ramach PROW mogą być wspierane działania partnerstwa na rzecz poprawy efektywności rolnictwa, ale również budowy infrastruktury liniowej wodnej i sanitarnej, modernizacji dróg – wpływając tym samym na poprawę jakości życia mieszkańców.

Dla realizacji celów strategii istotne może okazać się również wsparcie z funduszy UE w ramach krajowych programów operacyjnych :

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko (FEnIKS) – wspierające rozwój gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatycznych,
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – dla zwiększenia konkurencyjności polskiej gospodarki, kierowany m.in. do przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu,
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) – skupiający się na takich obszarach jak: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność, wspierający inicjatywy na rzecz poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, rozwoju usług społecznych, integracji społecznej i in.
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) – skoncentrowany przede wszystkim na upowszechnianiu dostępu do szerokopasmowego Internetu, rozwoju e-usług, wspierania rozwoju lokalnego usługami cyfrowymi.

Na poziomie regionalnym istotnym źródłem finansowania projektów będzie program Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027.

Dużą pulę źródeł finansowania stanowią też programy krajowe:

- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
- Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
- Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych
- Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich 2018-2030
- Programy sektorowe poszczególnych Ministerstw
- Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030

Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji projektów w formule partnerskiej stwarza szansę nie tylko na bardziej optymalny podział zadań przy realizacji projektu, ale również na współfinansowanie ze źródeł dostępnych dla podmiotów trzeciego sektora w fazie realizacji lub użytkowania projektu.

W dalszych pracach nad wstępnymi analizami wykonalności identyfikowane będą możliwości realizacji danego projektu w formule partnerstwa prywatno-publicznego.

Wskazana jest również analiza możliwości i wielkości zaangażowania własnych środków finansowych w realizację projektów jako wkładu uzupełniającego oraz jako jedynego finansowania w przypadku braku pozyskania na ten cel środków z funduszy krajowych lub UE. Należy również wziąć pod uwagę fakt, że sytuacja finansowa samorządów może wymagać pozyskania środków finansowych w formach zwrotnych: pożyczek lub kredytów.

Spis rysunków

Ryc. 1	Położenie Partnerstwa	10
--------	-----------------------------	----

Spis tabel

Tabela 1.	Liczba lekarzy, pielęgniarek i położnych w Powiecie Dąbrowskim, województwie małopolskim i Polsce w latach 2021-2022 na 10 tys. mieszkańców	16
Tabela 2.	Wydane orzeczenia o niepełnosprawności z uwagi na najczęstsze przyczyny w latach 2021-2022.....	16
Tabela 3.	Liczba przyznanych świadczeń wg przyczyny przyznania pomocy społecznej rodzinom w Powiecie Dąbrowskim w latach 2021-2022	18
Tabela 4.	Opieka żłobkowa w latach 2021-2023 w Powiecie Dąbrowskim.....	19
Tabela 5.	Analiza SWOT dla obszaru Partnerstwa	30
Tabela 6.	Ranking problemów, deficytów i barier rozwojowych Partnerstwa.....	31
Tabela 7.	Produkty na obszarze Partnerstwa i ich wpływ na potencjał rozwojowy.....	36
Tabela 8.	Przedsięwzięcia i projekty strategiczne.....	50
Tabela 9.	Wskaźniki rezultatów strategicznych	80
Tabela 10.	Wskaźniki produktów strategicznych	81
Tabela 10.	Potencjalne źródła finansowania projektów strategicznych.....	87

**Przewodniczący obrad
Walnego Zebrania Członków**

Lesław Wieczorek